

บทที่ ๓

กฎหมายปิดปากตามหลักกฎหมายของประเทศคอมมอนลอว์

โดยที่กฎหมายของประเทศคอมมอนลอว์ในปัจจุบันนี้มีกำเนิดมาจากประเทศอังกฤษ และต่อมาก็ได้มีประเทศต่าง ๆ ได้นำกฎหมายของประเทศอังกฤษนี้ไปใช้อย่างมากมาย และประเทศสำคัญที่ได้นำกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษไปใช้มากที่สุดก็ได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีความคล้ายคลึง แต่ก็ยังมีข้อต่างกันบ้างในบางประการ ดังนั้นจึงจะขอแยกกล่าวเป็นกฎหมายของประเทศอังกฤษและของอเมริกา

ตามหลักกฎหมายของประเทศคอมมอนลอว์อันมีประเทศอังกฤษเป็นแม่บทซึ่งได้กล่าวมาแล้วในบทแรกนั้น ได้แบ่งกฎหมายปิดปากออกเป็น ๓ ประเภท ที่สำคัญด้วยกันซึ่งจะขออธิบายเปรียบเทียบไปตามลำดับดังนี้คือ

๑. กฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (ESTOPPEL BY RECORD)
๒. กฎหมายปิดปากโดยกรรมธรรม์สัญญา หรือสัญญาที่ต้องมีการจดทะเบียนประทับตรา (ESTOPPEL BY DEEDS)
๓. กฎหมายปิดปากโดยความประพฤติ (ESTOPPEL BY CONDUCT)

๑. กฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (ESTOPPEL BY RECORD) เป็นกฎหมายปิดปากประเภทแรกที่เกิดขึ้นมา โดยมีรากฐานหรือเหตุผลที่สำคัญ ๒ ประการ ประการแรก คือ เหตุผลที่ว่าในการฟ้องร้องคดีกันนั้นมันควรจะมิตีสิ้นสุด และอีกประการคือบุคคลหนึ่งไม่ควรที่จะต้องได้รับการเสี่ยงภัยถึงสองครั้งจากการกระทำครั้งเดียว เพราะฉะนั้นจึงเกิดเป็นหลักขึ้นว่า เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว คู่ความในคดีนั้น ๆ ก็จะถูกปิดปากจากการที่จะรื้อฟื้นคดีนั้นขึ้นมาฟ้องร้องกันใหม่ และนอกจากนี้คู่ความก็ไม่สามารถที่จะหยิบยกหรือกล่าวอ้างข้อความใด ๆ ซึ่งศาลได้เคยพิจารณาตัดสินไปแล้วอีกด้วย ในปัจจุบันนี้ศาลของอังกฤษก็ได้ขยายหลักนี้กว้างออกไปอีกว่า ถึงแม้ศาลเพียงอ่านคำตัดสินซึ่งขาดแต่ยังมีได้ทำเป็นคำพิพากษาอย่างเป็นทางการ คำตัดสินนั้นก็ก่อให้เกิด

เป็นกฎหมายปิดปากได้กล่าวคือ ในคดี Jowett v. Earl of Bradford^๑ ในคดีนี้ผู้พิพากษาได้อ่านคำตัดสินโดยย่อให้คู่ความฟังโดยปากเปล่าแล้วต่อมาได้ตายลงก่อนที่จะได้ทำเป็นคำพิพากษาอย่างเป็นทางการ ศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินว่าการอ่านคำตัดสินโดยปากเปล่านี้น่าจะมีผลใช้ได้และก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากขึ้น ซึ่งจะเป็นการกีดกันหรือห้ามไม่ให้คู่ความนั้น ๆ พ้องร้องใหม่ในประเด็นที่ศาลได้พิจารณาตัดสินไปแล้ว

ในกฎหมายของประเทศอังกฤษ ได้แบ่งคำพิพากษาออกเป็น ๒ ประเภท คือ

Judgments in rem   Judgments in personam

Judgments in rem คือ คำพิพากษาที่เป็นการกำหนดสิทธิหรือสถานะของบุคคลที่มีต่อคนทั่วไป ซึ่งจะทำให้เกิดผลขึ้นว่า Judgments in rem นี้ จะก่อให้เกิดเป็นกฎหมายปิดปากซึ่งสามารถที่จะอ้างต่อบุคคลทุกคนได้ไม่ใช่เฉพาะระหว่างคู่ความเท่านั้น และกรณีที่ดีถือว่าเป็น Judgments in rem ก็คือคำพิพากษาที่ให้บุคคลล้มละลาย คำพิพากษาให้หย่าขาดจากการสมรสหรือแสดงว่าเป็นโมฆะ คำพิพากษาที่แสดงว่าถูกต้องตามกฎหมายหรือคำพิพากษาที่แสดงว่าเป็นภรรยาหรือบุตรชอบด้วยกฎหมาย หรือคำพิพากษาเรื่องผู้จัดการมรดก เป็นต้น เพราะฉะนั้นถ้าหากมีคำพิพากษาแสดงว่าการสมรสนั้น เป็นโมฆะแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือจะเป็นบุคคลใดก็ตามจะกล่าวอ้างว่าการสมรสนั้นถูกต้องตามกฎหมายไม่ได้ หรือนอกจากนี้ก็เช่น คำพิพากษาในความผิดฐานอ้างตน เป็นภรรยาหรือสามีของบุคคลอื่นโดย เป็นเท็จ^๒ แต่ตามตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เหตุผลในการที่จะอ้าง เป็นกฎหมายปิดปากได้นั้น จะต้อง เป็นคำชี้ขาดโดยตรงของศาล เท่านั้นซึ่งจะทำให้มีผลผูกมัดคู่กรณีด้วยกัน หรือระหว่างคู่ความกับบุคคลภายนอกและรวมทั้งระหว่างบุคคลภายนอกด้วยกันอีกด้วย สำหรับ เหตุผลที่อ้างในคำพิพากษานั้นจะอ้างขึ้น เป็นกฎหมายปิดปากได้ก็ เฉพาะแต่ในระหว่างคู่ความด้วยกัน เท่านั้น

^๑Walker & Walker, The English Legal System 5 th ed.

(London : Butterworths, 1980), p. 565.

^๒Rupert Cross, Evidence, p. 332.

Judgments in personam หมายถึงกรณีอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ Judgments in rem และจะผูกมัดเฉพาะคู่ความและผู้สืบสิทธิหรือผู้ที่จะอาศัยสิทธิของคู่ความนั้น ๆ เท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้สืบสิทธิโดยสายเลือด เช่น ทายาท หรืออาจจะเป็นผู้สืบสิทธิโดยกฎหมาย เช่น โดยทำพินัยกรรม หรือผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม หรืออาจจะเป็นผู้สืบสิทธิในทางทรัพย์สินกัมัต เช่น ผู้ซื้อกับผู้ขาย หรือผู้เช่ากับผู้ให้เช่า เป็นต้น แต่จะไม่ผูกมัดกับบุคคลภายนอกด้วย และนอกจากนี้ตามหลักแล้ว คู่ความและผู้สืบสิทธิของคู่ความนั้นจะถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธไม่เพียงแต่ในเรื่องที่ถูกก่อหรือตั้งขึ้นโดยคำพิพากษาหรือในเรื่องที่ศาลได้ชี้ขาดเท่านั้น แต่ยังคงปิดปากรวมถึงเหตุผลที่คำพิพากษานั้นได้มีขึ้นด้วย เช่น ในคำพิพากษาที่ให้ B. ต้องใช้ค่าเสียหายแก่ A. นั้น B. ไม่เพียงแต่ถูกปิดปากในข้อที่ว่า จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ A. เท่านั้น แต่ยังคงต้องถูกปิดปากรวมถึงในข้อที่ว่า การที่ B. ต้องรับผิดชอบนั้น ก็เพราะ B. เป็นผู้ผิดสัญญาอีกด้วย ซึ่ง B. จะมาโต้แย้งในภายหลังว่า B. ไม่ได้เป็นผู้ผิดสัญญาไม่ได้

นอกจากนี้แล้ว ในการพิจารณาคดีแพ่งตามกฎหมายของประเทศอังกฤษยังแบ่งกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษานี้ออกเป็น ๒ ชนิดด้วยกัน คือ

(๑) กฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องร้องคดี (Cause of Action Estoppel)

เป็นกรณีที่เกิดจากคำตัดสินชี้ขาดของศาลซึ่งตั้งอยู่บนมูลฐานของเหตุแห่งการฟ้องร้องคดีทั้งหลาย และ เหตุแห่งการฟ้องร้องเดียวกันนี้ได้นำไปใช้ในการที่จะพิจารณาว่าคำพิพากษาที่ถึงที่สุดระหว่างคู่ความเดียวกันหรือผู้สืบสิทธิของคู่ความนั้น ๆ พังขึ้นหรือไม่สำหรับการฟ้องร้องในฐานะเดียวกันด้วย เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ฟ้องคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งโดยเหตุพิเศษและศาลได้พิพากษายินตามนั้นแล้ว ก็ได้มีหลักว่าคู่ความฝ่ายที่ได้ฟ้องร้องนั้นไม่สามารถที่จะฟ้องคู่ความเดียวกันนั้นอีกโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เช่น ในคดี *Conquer v. Boot*^๑ ซึ่งศาลได้พิพากษาให้จำเลยใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ก็ เนื่องจากจำเลย เป็นฝ่ายผิดสัญญาการสร้างบ้านให้โจทก์ ฉะนั้น

^๑(1928) 2 K.B. 336. (from Rupert Cross, Evidence (Butterworth, 1967), p.332)

โจทก์ย่อมจะถูกขัดขวางหรือไม่สามารถที่จะ เรียกร้องค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นในภายหลังอันเป็นผลเนื่องมาจากการผิดสัญญาอันจากจำเลยได้อีก

(๒) กฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดี (Issue Estoppel) ในกรณีนี้ถือกันว่าเป็นการขยายขอบเขตในการใช้กฎหมายปิดปากจากกรณีแรก ซึ่งได้กล่าวกันว่าในเหตุแห่งการฟ้องร้องแต่ละเหตุนั้นจะมีประเด็นมากมายหลายประเด็นซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะพิจารณาคดีคดีนั้นทั้งหมด และเมื่อประเด็นในคดีนั้นได้ถูกกล่าวอ้างขึ้นมาแล้ว คู่ความนั้น ๆ ไม่สามารถที่จะต่อสู้หรืออ้างในประเด็นนั้นได้อีก และกฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดีนี้ก็เป็นส่วนย่อยหรือกิ่งก้านสาขาของกฎหมายซึ่งได้ถูกพัฒนาขึ้นทีละน้อยโดยศาล และมีคดีที่สำคัญซึ่งได้มีการกล่าวอ้างกันมากก็ได้แก่คดี Mills v. Cooper^๑ ซึ่งศาลก็ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า คู่ความในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งไม่สามารถที่จะกระทำต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งในการที่จะกล่าวอ้างไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริงหรือผลทางกฎหมายอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงนั้น ๆ ในเรื่องความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องซึ่งเป็นสาระสำคัญในเหตุแห่งการฟ้องคดีหรือในข้อต่อสู้ของเขา ถ้าหากว่าข้อกล่าวอ้างเช่นเดียวกันนั้นก็ได้เป็นสาระสำคัญในเหตุแห่งการฟ้องร้องในคดีก่อนหรือในข้อต่อสู้ในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งคดีก่อนในระหว่างคู่ความเดียวกัน และศาลในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งก่อนได้เห็นว่าไม่ถูกต้อง เว้นแต่คู่ความในกระบวนการพิจารณาคดีแพ่งคดีก่อนนั้นจะมีข้อความอย่างอื่นอีก ซึ่งเป็นประเด็นในเรื่องความถูกต้องหรือไม่ถูกต้องนั้น

กฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาซึ่งไม่ว่าจะเป็นกฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องร้องคดีหรือกฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดีนั้นมีเงื่อนไขในการที่จะเกิดขึ้นได้ และหลักเกณฑ์ซึ่งเหมือนกันคือ

ก. คำพิพากษานั้นจะต้องถึงที่สุด ตามหลักเกณฑ์ข้อนี้ถือกันว่า คำพิพากษาของศาลที่ต่ำกว่าสามารถที่จะก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากในศาลที่สูงกว่าได้ แต่คำพิพากษาหรือคำตัดสินนั้น

^๑(1967) 2 Q.B. 459, at p. 468. (from Rupert Cross, Evidence p. 333.)

จะต้องสามารถที่จะอุทธรณ์ได้ และสำหรับในกรณีที่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าไม่มีการอุทธรณ์นั้น ในกรณีเช่นนี้ก็ไม่ใช่เป็นการขัดขวางมิให้คำพิพากษานั้นถึงที่สุดได้ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็ได้ว่า คำพิพากษาสามารถถึงที่สุดได้ถึงแม้ว่าจะไม่มีการอุทธรณ์ และคำพิพากษานั้นสามารถถึงที่สุดได้ แม้จะได้กระทำขึ้นในระหว่างพิจารณาก็ตาม

ข. ต้องเป็นคู่ความเดียวกัน กล่าวคือกฎหมายปิดปากจะมีผลผูกมัดก็เฉพาะแต่คู่ความ ในคดีก่อนเท่านั้น จะไม่มีผลผูกมัดไปถึงบุคคลอื่นซึ่งไม่ได้เป็นคู่ความในคดีก่อนด้วย เช่นในคดี *Townsend v. Bishop*^๑ โจทก์ขับรถให้บิดาและได้ชนกับรถบรรทุกของจำเลย โจทก์ได้รับบาดเจ็บ บิดาจึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลย และศาลได้พิพากษาว่าโจทก์เป็นผู้ประมาท ต่อมาโจทก์จึงมาฟ้องจำเลยให้ชดเชยค่าเสียหายอีก ซึ่งศาลก็ตัดสินว่าโจทก์ในคดีหลังไม่ถูกปิดปาก โดยคำพิพากษาในคดีก่อนที่ว่าโจทก์เป็นผู้ประมาท เพราะว่าในคดีก่อนนั้นโจทก์ไม่ได้เป็นคู่ความ ด้วย

ค. ต้องฟ้องในฐานะเดียวกัน คือนอกจากคู่ความในคดีก่อนและคู่ความในคดีหลังนี้ จะต้องเป็นคู่ความเดียวกันแล้ว ฐานะในการฟ้องร้องในคดีก่อนและคดีหลังนี้จะต้องเป็นการฟ้อง ในฐานะเดียวกันอีกด้วย ดังเช่นคดี *Marginson v. Blackburn Borough Council*^๒ รถของโจทก์ซึ่งภรรยาของโจทก์เป็นผู้ขับได้ชนกับรถโดยสารประจำทางของจำเลย ทำให้ภรรยา โจทก์ตาย นอกจากนี้รถโดยสารประจำทางยังได้ไปชนบ้านของผู้เสียหายอีก เจ้าของบ้านจึงฟ้อง เรียกค่าเสียหายจากโจทก์และจำเลย และศาลก็ได้พิพากษาว่าทั้งโจทก์และจำเลยต่างก็เป็นฝ่าย ประมาทจึงต้องร่วมกันใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย ต่อมาโจทก์ก็ได้ฟ้องจำเลยในฐานะเป็นผู้จัดการ มรดกของผู้ตายให้จำเลยใช้ค่าเสียหาย และศาลได้ตัดสินว่าโจทก์จะถูกปิดปากโดยคำพิพากษาใน คดีก่อนนั้นก็เฉพาะแต่ใน เรื่องที่เกี่ยวกับตัวโจทก์เองในข้อที่ว่าโจทก์ก็เป็นฝ่ายประมาท เท่านั้น

^๑ (1939) 1 All E.R. 805. Cf. (from G.D. Nokes, An Introduction to Evidence (Dweet & Maxwell, 1962), p. 221.)

^๒ (1939) 2. K.B. 426. (from Rupert Cross and Nancy Wilkins, An Outline of the Law of Evidence (Butterworth, 1980), p. 166.)

แต่ในคดีหลังนี้โจทก์ไม่ถูกปิดปากในการที่จะกล่าวอ้างว่าภรรยาโจทก์ไม่ได้ประมาท เพราะโจทก์ฟ้องในฐานะเป็นผู้จัดการมรดกซึ่งเป็นคนละฐานะกับคดีก่อน และในคดี No. Dooxly's Patent^๑ เดิมโจทก์ฟ้องจำเลยว่าจำเลยละเมิดสิทธิในสิ่งประดิษฐ์กรรมของโจทก์ แต่ศาลพิพากษายกฟ้องต่อมาจำเลยได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งทำลายทะเบียนสิ่งประดิษฐ์กรรมอันนั้นของโจทก์ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว และศาลตัดสินว่าในคดีหลังนี้โจทก์ไม่ถูกปิดปากในการที่จะอ้างว่าโจทก์เองเป็นผู้เริ่มประดิษฐ์ในสิ่งนั้น จึงมีสิทธิที่จะยื่น เพราะว่าการฟ้องของจำเลยที่ให้ทำลายการจดทะเบียนนี้ทำไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนไม่ใช่เป็นข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี โจทก์จึงอยู่ในคนละฐานะกับคดีแรก

ง. ต้องเป็นประเด็นเดียวกัน ตามความหมายในข้อนี้ก็คือ เมื่อข้อเท็จจริงใดที่ศาลในคดีแรกได้พิจารณาตัดสินไปแล้ว คู่ความนั้น ๆ ย่อมไม่สามารถที่จะกล่าวอ้างในข้อเท็จจริงนั้นได้อีก กล่าวคือ คู่ความนั้นจะถูกปิดปากไม่ให้กล่าวอ้างในข้อเท็จจริงที่ได้มีการพิจารณาไปแล้ว ถึงแม้ว่าคำให้การของคู่ความฝ่ายนั้นจะอ้างเหตุแห่งการฟ้องร้องที่ต่างไปก็ตาม ดังเช่นในคดี Riddoph Tuck^๒ โจทก์เป็นผู้โดยสารในรถซึ่งขับโดยจำเลยที่ ๑ และได้ขับไปชนกับรถซึ่งจำเลยที่ ๒ เป็นผู้ขับ ในทางการที่จริงของจำเลยที่ ๓ จำเลยที่ ๑ ได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยที่ ๒ และจากจำเลยที่ ๓ เป็นคดีแรก และศาลได้ตัดสินว่าจำเลยที่ ๑ แต่ผู้เดียวเป็นผู้ผิด ต่อมาโจทก์ได้ฟ้องจำเลยทั้ง ๓ ให้ใช้ค่าเสียหายซึ่งศาลเห็นว่าทั้งจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ ต่างก็เป็นผู้ผิดด้วยกันทั้งคู่ในการชนกันนั้น ฉะนั้นจำเลยที่ ๑ จึงไม่ถูกปิดปากในคดีหลังนี้ เพราะเหตุว่าประเด็นในคดีทั้ง ๒ นี้ต่างกัน เพราะประเด็นในคดีแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่ความระมัดระวังของจำเลยที่ ๒ ต่อจำเลยที่ ๑ แต่ในคดีหลังประเด็นต่างไปคือ เป็นเรื่องหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังของจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ ที่มีต่อโจทก์

^๑ (1895) 1 Ch. 687, C.A. (from G.D. Nokes, An Introduction to Evidence. p. 220.)

^๒ (1962) 1 Q.B. 175. (from Rupert Cross, Evidence. p. 336.)

คดี Wood v. Suscombe^๑ รถจักรยานซึ่งขับโดย พ. ชนกับรถจักรยานซึ่งขับโดย L. และทำให้ A. ซึ่งเป็นผู้ซ้อนท้ายได้รับบาดเจ็บ และ L. ได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจาก พ. ศาลตัดสินว่า ทั้ง พ. และ L. ต่างผิดด้วยกันทั้งคู่ ต่อมา A. ได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายจาก L. และ L. ได้ขอให้เรียก พ. เข้ามาเป็นจำเลยร่วม ดังนั้นในคดีหลังนี้ พ. ย่อมถูกปิดปากในการที่จะปฏิเสธว่าตนเองก็มีส่วนผิดร่วมกับ L. ด้วย ในการที่รถจักรยานได้ชนกันนั้น เพราะว่า เป็น ประเด็นเดียวกันกับคดีก่อนที่ได้พิจารณาตัดสินไปแล้ว

จ. ต้องกล่าวไว้ในคำให้การ กล่าวคือ คู่ความฝ่ายใดก็ตามที่จะกล่าวอ้างหรือจะอาศัยประโยชน์ของกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษานี้จะต้องแถลงหรืออ้างคำพิพากษาในคดีก่อนไว้ในคำให้การด้วย เพราะถ้าไม่เช่นนั้นแล้วก็จะถือว่าคำพิพากษาในคดีก่อนนั้น เป็นเพียงพยานหลักฐานชั้นหนึ่งซึ่งเป็นประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดต่อ เมื่อได้มีการพิจารณาโดยละเอียดแล้ว และนอกจากนี้ถ้าหากไม่ได้กล่าวอ้างถึงคำพิพากษาในคดีก่อนไว้ในคำให้การแล้ว คำพิพากษานั้น ก็จะถูกถือ เป็นพยานหลักฐานในข้อเท็จจริงซึ่งจะมีผลในกระบวนการพิจารณาต่อมาอีกในภายหลัง เฉพาะระหว่างคู่ความเดียวกันเท่านั้น แต่ไม่สามารถที่จะใช้หรือมีผลระหว่างคู่ความฝ่ายที่ ๓ หรือระหว่างคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีก่อนกับบุคคลภายนอก

สำหรับในกฎหมายอาญานั้นตามกฎหมายอังกฤษก็มีหลักอยู่ว่า คดีอาญาจะไม่ก่อให้เกิดเกิดกฎหมายปิดปากในคดีแพ่ง และในทางตรงกันข้าม คดีแพ่งก็ไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากในคดีอาญา กล่าวคือ เมื่อมีคำพิพากษาในคดีอาญาแล้ว คำพิพากษานี้ก็จะนำมาอ้าง เป็นกฎหมายปิดปากในคดีแพ่งไม่ได้ ทำนองเดียวกัน คำพิพากษาคดีแพ่งก็จะนำมาปิดปากในคดีอาญาไม่ได้

นอกจากนี้ในคดีอาญาก็ได้มีหลักว่า บุคคลไม่ควรที่จะต้องรับการเสี่ยงภัยถึงสองครั้ง อันเนื่องมาจากการกระทำเดียวกัน เช่นเดียวกับคดีแพ่งในเรื่องกฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องร้อง (Cause of Action Estoppel) แต่สำหรับกรณีกฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดี

^๑(1966) 1 Q.B. 169. (from R.J. Walker and M.G. Walker, The English Legal System (Butterworth, 1980), p. 567.)

(Issue Estoppel) ศาลอังกฤษถือว่าไม่สามารถนำมาใช้ได้ ในกฎหมายอาญา เพราะว่าในคดีอาญาจะถูกจำกัดโดยกฎหมายปิดปากโดย เหตุแห่งการฟ้องร้องซึ่งจะปรากฏในรูปของคำให้การที่ว่า ได้มีคำพิพากษายกฟ้องไปแล้ว (Autrefois acquit) กล่าวคือ ในกฎหมายอาญา ตามหลักของอังกฤษแล้วคู่ความจะอ้างกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษาได้ก็ เฉพาะแต่กฎหมายปิดปากโดยเหตุแห่งการฟ้องร้อง (cause of Action Estoppel) เท่านั้น คู่ความจะอ้างกฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดี (Issue Estoppel) ที่ว่าประเด็นนั้น ๆ ได้เคยวินิจฉัยมาแล้วในคดีก่อนนั้น เพื่อมาปิดปากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ ซึ่งคำให้การเช่นนี้สามารถกล่าวอ้างได้ในเมื่อการฟ้องคดีก่อนนั้น ได้มีคำพิพากษาชี้ขาดว่าไม่มีความผิดในความผิด ซึ่งปัจจุบันนี้ เขาได้ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้อง หรือในเมื่อข้อต่อสู้นั้นคล้ายคลึงกับคดีที่ได้มีคำพิพากษาว่าไม่มีความผิดนั้น ซึ่งคำพิพากษาที่ว่าไม่มีความผิดนั้น เป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปสู่การตัดสินคดีในปัจจุบันนี้ว่าไม่มีความผิดตามข้อกล่าวหาหรือตามที่ฟ้องด้วย และในกรณีทั้งสองนี้ก็จะทำให้การฟ้องนั้นไม่สามารถที่จะกระทำอีกได้ นอกจากนี้ยังมีเหตุผลในการที่ศาลอังกฤษถือว่ากฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดี (Issue Estoppel) ไม่สามารถนำมาใช้ในกฎหมายอาญาได้ก็คือ ศาลอังกฤษถือว่าโดยธรรมชาติของคำตัดสินคดีอาญานั้นมันจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะแยกประเด็นใดประเด็นหนึ่งออกจากประเด็นอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ดี มีคดี Connelly v. Director of Public Prosecution^๑ ซึ่งผู้พิพากษาที่ได้ตัดสินคดีนี้ส่วนใหญ่เห็นว่า กฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดี (Issue Estoppel) สามารถมีอยู่ได้ในคดีอาญา กล่าวคือ ศาลได้ตัดสินว่าทั้งหลักใน เรื่องการตัดสินยกฟ้อง (Autrefois acquit) และกฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดี (Issue Estoppel) ไม่สามารถนำมาใช้กับคดีนี้ได้ ในคดีนี้เดิม Connelly ได้ถูกฟ้องฐานฆ่าคนตายและศาลได้ตัดสินว่ามีความผิดตามที่ฟ้อง แต่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษากลับคำตัดสินของศาลซึ่งมีผลเท่ากับว่า Connelly ไม่มีความผิด ต่อมา Connelly ได้ถูกฟ้องในความผิดฐานชิงทรัพย์โดยการกระทำอันเดียวกันนั้น ซึ่งศาลฎีกาก็ได้

^๑ (1964) A.C. 1254. (from R.J. Walker and M.G. Walker, The English Legal System. p. 568.)

ตัดสินว่าหลักในเรื่องการตัดสินยกฟ้องไม่สามารถนำมาใช้ในคดีชิงทรัพย์นี้ได้ เพราะว่า

ไม่เคยถูกตัดสินให้ลงโทษในความผิดฐานชิงทรัพย์มาก่อน จึงไม่ใช่เป็นกรณีบุคคลได้รับการเลี้ยงภัย ๒ ครั้งอันเนื่องมาจากการกระทำเดียวกัน สำหรับในกรณีกฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดีก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้ เพราะว่าในคดีแรกไม่มีประเด็นในเรื่องนี้เลย ดังนั้นกฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดีจึงไม่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ศาลยังได้ชี้ถึงข้อแตกต่างระหว่างหลักเรื่องการยกฟ้อง (Autrefois acquit) กับกฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดี (Issue Estoppel) ว่า หลักเรื่องการยกฟ้องนั้นจะเป็นการกีดกันหรือห้ามไม่ให้โจทก์โต้แย้งในความชอบด้วยกฎหมายของคำตัดสินนั้นทั้งหมด แต่ไม่ห้ามคู่ความอื่นในการที่จะโต้แย้ง ส่วนกฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดีจะเป็นการกีดกันหรือห้ามไม่ให้มีการหยิบยกหรือกล่าวอ้างประเด็นในข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งศาลได้ตัดสินไปแล้ว หรือที่สันนิษฐานว่าตัดสินไปแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นคู่ความฝ่ายใดก็ตาม

คดี R. v. Hogam^๑ เดิมจำเลยถูกฟ้องฐานทำร้ายร่างกายผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บสาหัส และศาลได้พิพากษาลงโทษ ต่อมาผู้เสียหายตายอันเนื่องมาจากถูกจำเลยทำร้ายนั้น ฉะนั้นโจทก์จึงฟ้องจำเลยฐานฆ่าคนตายอีก ซึ่งศาลตัดสินว่า จำเลยย่อมถูกปิดปากห้ามไม่ให้ปฏิเสธข้อเท็จจริงในคดีแรกในประเด็นที่ว่าจำเลย เป็นผู้ทำร้ายร่างกายผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บสาหัส ซึ่งเป็นการแสดงว่ากฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดีสามารถนำมาใช้ได้

แต่ต่อมาก็ได้มีคดี R. v. Humphrys^๒ ซึ่งศาลสภาขุนนาง (House of Lords) ของอังกฤษได้วินิจฉัยและวางหลักไว้ว่า กฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดีไม่สามารถที่จะนำมาใช้ได้

^๑(1974) 2 All E.R. 142 (from R.J. Walker and M.G. Walker, The English Legal System p. 569.)

^๒(1976) 2 All E.R. 497. (from R.J. Walker and M.G. Walker, The English Legal System p. 569)

และศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่ผิด ต่อมาโจทก์ก็ฟ้องจำเลยในความผิดฐาน เบิกความเท็จ ซึ่งจำเลยได้ให้ไว้ในคดีแรก โดยโจทก์ก็ได้มีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งแสดงว่าจำเลยได้ขับรถในวันดังกล่าว ศาลจึงพิพากษาลงโทษจำเลยฐาน เบิกความเท็จ จำเลยจึงอุทธรณ์ว่าโจทก์ได้นำพยานหลักฐานเดียวกันกับที่ได้แสดงไว้ในคดีแรก ฉะนั้นโจทก์จึงหมดโอกาสที่จะอ้างพยานหลักฐานดังกล่าว เพราะว่าโจทก์ถูกปิดปากโดยประเด็นในคดีแล้ว แต่ศาลวินิจฉัยว่ากฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดีนั้นไม่สามารถที่จะนำมาใช้ได้ เพราะว่าพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาแสดงในคดีนี้ไม่ได้มีการรับไว้หรือปรากฏในการพิจารณาคดีก่อน เพราะฉะนั้นจำเลยจึงจะอ้างกฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดีไม่ได้

เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า R. v. Humphry นี้ ได้กลับคำพิพากษาในคดี R. v. Hogan แล้ว ซึ่งมีผลว่าในปัจจุบันนี้ตามหลักกฎหมายของอังกฤษแล้วถือว่ากฎหมายปิดปากโดยประเด็นในคดีนั้นไม่สามารถที่จะนำมาใช้ในคดีอาญาได้

สำหรับตามหลักกฎหมายของอเมริกาแล้ว หลักในเรื่องกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (Estoppel By Record) นี้ ได้เรียกว่าหลัก res judicata กล่าวคือ แต่เดิมนั้นเมื่อมีการจัดทำประมวลกฎหมาย หรือ Restatement of Judgments ในอเมริกานั้น ผู้ที่ได้ทำการเรียบเรียงประมวลกฎหมายหรือ Restatement of Judgments นี้ ก็ได้ให้นำเอาหลัก Estoppel หรือหลักกฎหมายปิดปากมาบัญญัติลงไว้ แต่ได้นำมาบัญญัติไว้ในลักษณะบทฤษฎีที่เรียกว่า res judicata ซึ่งมีใจความว่าประสงค์จะห้ามคู่กรณีไม่ให้นำพยานหลักฐาน เข้าสืบหรือแสดงข้อความบางอย่าง ดังนั้นปัญหาเบื้องต้นจึงมีว่า ถ้าหากข้อความนั้นเป็นข้อความจริงแล้ว เพราะเหตุใดจึงห้ามนำพยานหลักฐานมาสืบให้สมจริง ซึ่งศาสตราจารย์สกอตต์ (Scott) และศาสตราจารย์ซีวี (Seavey) ก็ได้กล่าวว่า^๑ คำตอบของเรื่องนี้อยู่ที่รัฐประศาสนโยบาย (Public Policy)

^๑Austin Wakeman Scott, "Collateral Estoppel By Judgment"

กล่าวคือ ผลประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง เรียกร้องให้มีการปิดปากหรือตัดส่วนที่ไม่ยอมให้นำพยานหลักฐาน เข้าสืบ เพื่อต้องการไม่ให้คดียืดยาวต่อไปอีก ซึ่งวิธีหนึ่งที่ไม่ให้มีการยืดยาวต่อไปอีกก็คือ การห้ามไม่ให้กล่าวอ้าง เป็นอย่างอื่นอีก และในหลัก *res judicata* นี้ ที่สำคัญก็คือการห้ามไม่ให้เถียงผลของคำพิพากษาซึ่งได้วินิจฉัยไว้แล้ว และคำพิพากษาจะมีผลเป็นการปิดปากไม่ให้คู่ความโต้เถียง เป็นอย่างอื่นได้เฉพาะ เมื่อคำพิพากษาซึ่งได้มีคำวินิจฉัยไว้ในประเด็นที่ตรงกันกับในประเด็นที่กล่าวอ้างในคดีหลังนั้น

คดีสำคัญในหลักของ *res judicata* หรือกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษานั้น ได้แก่คดี *Cromwell v. Country of Sac*^๑ ซึ่งได้วินิจฉัยโดยศาลฎีกาแห่งสหรัฐอเมริกา ในปี ๑๘๗๖ เดิมโจทก์ฟ้อง เพื่อเรียกร้องดอกผลจำนวนหนึ่งจากทรัพย์สินซึ่งจำเลยต้องชำระให้โจทก์ โจทก์อ้างว่า เป็นผู้ครอบครองบัตรปันผลโดยชอบและได้รับมาโดยสุจริตก่อนบรรลุนิติภาวะ จำเลยโต้แย้งว่าบัตรปันผลนั้นตกอยู่ในมือของโจทก์โดยไม่ชอบ ทั้งนี้เพราะว่ามีผู้หลอกล่อหรือฉ้อโกงให้จำเลยส่งมอบให้ และต่อมาได้ตกมาอยู่ในมือของโจทก์ ศาลพิพากษาให้ยกฟ้อง และศาลฎีกาพิพากษายืน โดยกล่าวว่าพยานหลักฐาน เป็นที่น่า เชื่อถือได้ว่าบัตรปันผลนั้นตกอยู่ในมือของโจทก์โดยไม่ชอบและโจทก์มิได้ชำระราคาบัตรปันผล ต่อมาโจทก์ได้นำคดีมาฟ้องอีก โดยเรียกให้มีการชำระ เงินปันผลและดอกเบี้ยในลักษณะอื่น จำเลยได้ยกเอาคำพิพากษาในคดีก่อนขึ้นอ้างว่าปิดปากโจทก์ ศาลฎีกาพิพากษาคดีหลังว่าโจทก์ไม่ถูกปิดปากที่จะนำคดีมาฟ้องร้อง และพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี

ดังนี้มีข้อที่น่าสงสัย เกิดว่าประเด็นที่ว่าโจทก์ได้ชำระ เงินหรือไม่ ไม่ได้เป็นประเด็นที่โต้แย้งกันในคดีแรก คดีแรกโต้แย้งว่าจำเลยต้องรับผิดชอบบัตรปันผลหรือไม่เท่านั้น ฉะนั้นคดีหลังกับคดีแรกจึงมีประเด็นที่ต่างกันถึงแม้ว่าจะมีลักษณะ เกี่ยวเนื่องกันแต่ก็มิได้มีการฟ้องร้องกันตามประเด็นที่โต้กล่าวกันไว้ในคดีแรก

นอกจากคดีของ *Cromwell* แล้ว ก็ยังมีคดีของ *Jacobson v. Miller*^๒ โดยเดิมโจทก์ฟ้องจำเลยให้ชำระค่าเช่าตามสัญญา จำเลยยกข้อต่อสู้ขึ้นหลายประการแต่ไม่ได้ปฏิเสธ

^๑Ibid., p. 4.

^๒Ibid., p. '6.

ว่าสัญญานั้นไม่มีอยู่ ศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี ต่อมาโจทก์ได้นำคดีมาฟ้องอีกโดยอาศัยสัญญาเช่าสัญญาเดิมฟ้อง แต่ฟ้องเรียกค่าเช่างวดต่อ ๆ มาที่จำเลยค้างชำระ ในครั้งนี้จำเลยปฏิเสธว่าสัญญานั้นไม่มีอยู่จริง ศาลล่างพิจารณาแล้วพิพากษาว่าจำเลยถูกกฎหมายปิดปาก เพราะว่าคดีแรกเมื่อจำเลยไม่ได้ปฏิเสธในคดีหลังจำเลยจะยกขึ้นมาปฏิเสธไม่ได้ ศาลฎีกาของรัฐมิชิแกนโดยผู้พิพากษา Cooley ได้วินิจฉัยว่าจำเลยไม่ถูกปิดปาก เพราะว่าประเด็นตลอดจนข้อเท็จจริงที่พิพาทกันในคดีแรกและคดีหลังนั้นมีความแตกต่างกัน ในคดีแรกข้อที่ว่าสัญญามีอยู่หรือไม่ ไม่ได้มีการกล่าวอ้างขึ้นหรือมีการโต้แย้งกันแต่อย่างใด แม้ศาลในคดีแรกจะวินิจฉัยให้จำเลยรับผิดชอบโดยถือว่าสัญญามีอยู่จริง แต่ก็เป็นการถือเอาเช่นนั้นเอง เพราะว่าไม่ได้มีการโต้แย้งกันในคดี ฉะนั้นคำพิพากษาในคดีแรกจึงไม่มีลักษณะที่เรียกว่าเด็ดขาดผูกมัด (Conclusive) แต่คดีหลังนี้จำเลยปฏิเสธอย่างชัดเจนถึงความมีอยู่หรือไม่ของสัญญานั้น เพราะฉะนั้นในคดีหลังจำเลยจึงสามารถที่จะอ้างหรือปฏิเสธได้เต็มที่

นอกจากนี้หลักเรื่องกฎหมายปิดปากหรือ Estoppel มิได้มีอยู่เฉพาะในปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่อาจนำไปใช้ในปัญหาข้อกฎหมายในบางเรื่องได้ เพียงแต่ขอบเขตของการนำไปใช้ในปัญหาข้อกฎหมายนั้นมีจำกัด ซึ่งในเรื่องนี้ผู้พิพากษาซูเธอร์แลนด์ (Sutherland) ก็ได้วางหลักไว้ในคดี United States v. Moser^๑ ว่า ข้อที่ได้มีการกล่าวกันเสมอว่าหลักเรื่อง res judicata ไม่นำมาใช้ในปัญหากฎหมายนั้น ถ้าจะมองกันแล้วก็ก็เป็นความจริง ยกตัวอย่างเช่น ถ้าในคดีก่อนศาลได้พิจารณาพิพากษาคดีไปตามหลักกฎหมายหลักใดหลักหนึ่งแล้ว คู่ความในคดีหลังจะไม่ถูกปิดปากที่จะโต้แย้งว่าหลักกฎหมาย เช่นว่านั้นไม่ได้มีอยู่จริง หรือถึงมีอยู่ก็เป็นประการอื่น ซึ่งเท่ากับเป็นการสนับสนุนข้อที่ว่า หลัก res judicata ไม่นำมาใช้กับข้อกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงประเด็นสิทธิซึ่งเป็น เรื่องปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีก่อนย่อมปิดปากไม่ให้โต้แย้งเป็นอย่างอื่นในคดีหลังได้ แม้ว่าข้อเท็จจริง ปัญหา หรือสิทธินั้น เกิดจากการปรับหลักกฎหมายมาใช้อย่างผิดพลาด แต่กรณีนี้จะถือว่าเป็น เรื่องของข้อเท็จจริง เสียเลยที่เดียวก็ควรจะ

^๑Ibid., p. 8.

ไม่ได้ เพราะ เป็นข้อเท็จจริงที่มีส่วน เกี่ยวข้องหรือ เนื่องมาจากข้อกฎหมายด้วย ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า หลัก res judicata นำมาใช้ในปัญหาข้อกฎหมายด้วยในบางกรณีเท่านั้น

ดังนั้นโดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า หลัก res judicata ตามกฎหมายที่ใช้ในประเทศ อเมริกาโดยเฉพาะที่ได้บัญญัติไว้ใน Restatement of Judgment นั้น ได้วางหลักไว้ดังนี้

๑. จะต้องเป็นคู่ความรายเดียวกัน

๒. จะต้องเป็นประเด็นเดียวกัน กล่าวคือ เป็นประเด็นที่ได้มีการฟ้องร้องและ พิพาทประเด็นเดียวกัน ซึ่งการที่จะพิจารณาว่าเป็นประเด็นที่ฟ้องร้องและพิพาทประเด็นเดียวกันนั้น ก็พิจารณาที่ว่าโจทก์ย่อมไม่ได้รับอนุญาตให้มีการแยกฟ้องคดีในมูลเดียวกัน เป็นหลาย เรื่อง ตัวอย่าง เช่น ถ้าในคดีแรกได้มีการพิพาทษาไปแล้ว ภายหลังโจทก์จะมาขยายขอบเขตของการ ฟ้องร้องในมูลเดียวกันให้มากขึ้นไม่ได้ เช่น ถ้าโจทก์ฟ้องคดีแรกในข้อหาละเมิด เรียกค่าเสียหาย ซึ่งโจทก์ได้รับจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ เมื่อศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีแล้ว ภายหลังโจทก์จะมา ฟ้องเรียกค่าเสียหายให้มากขึ้นไปจากเดิมในมูลคดีเดียวกันอีกไม่ได้ แต่ในบางกรณีก็อาจจะ เป็น การยากที่จะชี้แจงไปว่า เป็น เรื่องที่โจทก์มีประเด็นที่จะฟ้องร้องประเด็น เดียวมาแต่เดิมหรือ เป็น เรื่องที่โจทก์มีประเด็นที่จะฟ้องร้องได้หลายประเด็น แต่มีการแยกฟ้องเป็นคนละประเด็นกันหรือ เป็นการนำเอาประเด็นเดียวกันไปแตกแยกออกเป็นหลายประเด็นแน่ ตัวอย่าง เช่น โจทก์ฟ้อง เรียกให้ชำระเงินเป็นงวด ๆ ตามสัญญาเช่า ถ้าต่อมาได้มีคำพิพากษาแล้วโจทก์ได้นำคดีมาฟ้อง อีกเรียกค่าเช่าในงวดต่อไปหรือ เรียกเงินที่ค้างชำระในงวดต่อไป ดังนี้จะเห็นได้ชัดว่าเป็น เรื่อง ที่โจทก์มีประเด็นที่จะฟ้องร้องหลายประเด็นมาแต่เดิม ดังนี้ใช้ได้ ในทางตรงกันข้ามจำเลยค้าง ชำระเงินโจทก์ในงวดหนึ่ง แต่โจทก์ไปฟ้องเรียกเป็น ๒ งวด หรือ ๒ ครั้ง ดังนี้ถือว่าเป็นการ แยกประเด็น เดียวออกเป็นหลายประเด็น ย่อมต้องห้ามตามหลัก res judicata

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าหลัก res judicata ตามกฎหมายของอเมริกานั้น ก็เทียบได้กับ หลักเรื่องการฟ้องซ้ำทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา ตามกฎหมายไทย กล่าวคือ

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็มีบทบัญญัติในมาตรา ๑๔๕ โดยได้บัญญัติไว้ว่า

"คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความ เดียวกัน รื้อร้องฟ้องกันอีก ในประเด็นที่ได้วินิจฉัย โดยอาศัย เหตุอย่าง เดียวกัน....."

บทบัญญัติในมาตรานี้ เป็นกรณีที่ได้มีการฟ้องร้องไปแล้ว และได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ดังนั้นต่อมาจะนำคดีนั้นมาฟ้องใหม่อีกไม่ได้ เพราะว่าเป็นการฟ้องซ้ำ ซึ่งสามารถที่จะวางหลักเกณฑ์ ในเรื่องฟ้องซ้ำได้ดังนี้ คือ

๑. คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นต้องถึงที่สุด
๒. ต้อง เป็นคู่ความ เดียวกัน
๓. ต้อง เป็นประเด็นที่ได้วินิจฉัย โดยอาศัย เหตุ เดียวกัน

๑. คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นต้องถึงที่สุด ซึ่งในกรณีนี้การที่จะถือว่า คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เค็ดขาดหรือถึงที่สุด เมื่อใดนั้น ก็มีหลัก เกณฑ์ดังนี้

๑.๑ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลจะถึงที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือ คำสั่งนั้น^๑ ซึ่งในกรณีนี้ก็ได้อำนาจที่กฎหมายบัญญัติว่าให้ เป็นที่สุด หรือว่าห้ามอุทธรณ์ฎีกา

๑.๒ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลจะถึงที่สุดเมื่อพ้นระยะเวลาที่จะอุทธรณ์ ฎีกา หรือพ้นระยะเวลาที่จะมีคำขอให้พิจารณาใหม่^๒ ในกรณีนี้ก็ได้อำนาจซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้ว คู่ความมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ฎีกา หรือยื่นคำขอให้พิจารณ์าคดีใหม่ได้ ภายในระยะเวลาที่กฎหมาย กำหนด แต่คู่ความไม่ได้อุทธรณ์ฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ภายในระยะเวลาที่กำหนดนั้น ๆ เช่นนี้ คดีก็ย่อมถึงที่สุด เมื่อระยะเวลาที่จะอุทธรณ์ฎีกา หรือขอให้พิจารณาใหม่ ได้ล่วงพ้นไปแล้ว

๑.๓ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลจะถึงที่สุด เมื่อศาลนั้นมีคำสั่งให้จำหน่าย คดีเสียจากสารบบความ ตามมาตรา ๑๓๒^๓ คำสั่งของศาลในกรณีนี้อาจจะ เป็นคำสั่งของ ศาลใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นคำสั่งของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา หรืออาจเป็นคำสั่งให้

^๑กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๗ วรรคแรก

^๒กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๗ วรรคสอง

^๓กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๗ วรรคสอง

จำหน่ายคดีในการพิจารณาตัดสินคดี หรือเนื่องมาจากกรณีที่มีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่ก็ได้

ตัวอย่างคำพิพากษาของศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลถึงที่สุด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๓๐/๒๕๑๔ คู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลพิพากษาตามยอม คดีไม่มีการอุทธรณ์ต่อไป ถือว่าคำพิพากษาดังกล่าวนั้นถึงที่สุด เมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาฎีกา การที่จำเลยแสดงเจตนาสละสิทธิฎีกาจะถือว่าคดีถึงที่สุดย้อนหลังไปนับแต่วันอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์หาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๒/๒๕๑๕ คดีที่ห้ามไม่ให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง คู่ความยังอาจฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายต่อไปได้ แต่ถ้าคู่ความมิได้ฎีกา คดีนั้นย่อมถึงที่สุดเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาฎีกา การที่จำเลยแสดงเจตนาสละสิทธิฎีกาจะถือว่าคดีถึงที่สุดย้อนหลังไปนับแต่วันอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์หาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๒๔/๒๕๑๘ จำเลยฟ้องขับไล่โจทก์ ศาลพิพากษาขับไล่ โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์สั่งยกคำร้องขอনাตาและให้นำค่าธรรมเนียมมาวางภายใน ๒๐ วัน โจทก์ก็ไม่วางเงินตามกำหนด คดีถึงที่สุดเมื่อครบกำหนด ๒๐ วัน

กรณีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลยังไม่ถึงที่สุด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๔๐/๒๕๑๓ ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นและฐานมีปืนและกระสุนปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต ต่อมาเมื่อคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ได้มีพระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ ประกาศใช้และได้ยกเว้นโทษ ให้จำเลยในความผิดฐานมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต ดังนี้ คดีนี้ก็ยังไม่ถึงที่สุด

มานิช จรมาศ คำสอนชั้นปริญญาตรี ว่าด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
ภาค ๑ - ๒ คณะนิติศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๒๒. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
พ.ศ. ๒๕๒๒) หน้า ๑๓๔.

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๔๐/๒๕๑๔ โจทก์จำเลยต่างฟ้อง เรียกค่าเสียหายจากอีกฝ่าย ว่าประมาททำให้เกิดรถชนกัน ศาลชั้นต้นพิจารณารวมกันฟังว่ารถชนกัน เกิดเพราะความประมาทของจำเลย จำเลยอุทธรณ์ในคดีที่ถูกฟ้องนั้นว่าจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบ ประเด็นที่จำเลยอุทธรณ์จึงยังไม่ยุติ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๕๑/๒๕๒๐ การที่จำเลยไต่ยื่นคำแก้อุทธรณ์ แก่ฎีกาโต้แย้ง คัดค้านข้อเท็จจริงโดยว่ามีได้กระทำผิดตามฟ้องตลอดมา ข้อเท็จจริงจึงยังไม่ยุติตามคำพิพากษาชั้นต้น

๒. ต้อง เป็นคู่ความเดียวกัน กล่าวคือ คู่ความในคดีก่อนกับคู่ความในคดีนี้จะต้องเป็นคู่ความเดียวกัน แม้ว่าคู่ความนั้น ๆ จะกลับฐานะกันก็ตาม คือ โจทก์ในคดีก่อนอาจจะกลับเป็นจำเลยในคดีหลังนี้หรือว่าจำเลยในคดีก่อนอาจจะกลับเป็นโจทก์ในคดีหลังนี้ได้ ซึ่งทั้งสองกรณีนี้ก็ถือว่าเป็นคู่ความเดียวกัน และเป็นคู่ความเดียวกันจริง ๆ และนอกจากจะต้องเป็นคู่ความเดียวกันจริง ๆ แล้ว จึงจะถือว่าเป็นคู่ความเดียวกันตามความหมายในข้อนี้ ตามกฎหมายก็ยังถือว่าผู้ที่สืบสิทธิจากคู่ความในคดีก่อนก็ถือเป็นคู่ความเดียวกันตามความหมายข้อนี้ด้วย และนอกจากนี้ก็ยังมีการตีเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล การเป็นสามีภริยากันก็ถือว่าเป็นคู่ความเดียวกันเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าคู่ความทั้งสองคดีนี้จะ เป็นคู่ความเดียวกันก็ตาม แต่ถ้าหากว่าคู่ความ เดิมที่เคยฟ้องกันมาแล้วนั้น ได้มาฟ้อง เป็นคดีใหม่ แต่ว่าได้ฟ้องในฐานะอื่นไม่ใช่ฐานะ เดิมที่ได้ฟ้องในคดีแรกแล้ว เช่น มาฟ้องใหม่ในฐานะ เป็นผู้รับมอบอำนาจจากตัวความ หรือในฐานะ ผู้จัดการมรดก เป็นต้น เช่นนี้ก็ไม่ว่าถือว่าเป็นคู่ความเดียวกันแล้ว ดังนั้นจึงไม่อยู่ในข้อห้ามในการที่จะมาฟ้องใหม่ได้ กล่าวคือกรณีที่มาฟ้องในฐานะใหม่ไม่ใช่ในฐานะ เดิมแล้ว ไม่ถือว่าเป็นการฟ้องซ้ำ เพราะถือว่าคู่ความในคดีหลังนี้กับคู่ความในคดีก่อนไม่ใช่ความความ เดียวกัน แต่ถ้าเป็นกรณีที่คู่ความในคดีก่อนและคู่ความในคดีหลัง เป็นคู่ความ เดียวกันแล้ว ถึงแม้ว่าโจทก์จะได้ฟ้องคดี โดยเพิ่มจำเลยอื่นมาด้วยก็ดี ก็หาทำให้มีผลเปลี่ยนแปลงไปไม่ กล่าวคือ ก็ยังถือว่าเป็นคู่ความ เดียวกัน อยู่ นั่นเอง เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๔๑/๒๔๙๖ โจทก์เคยฟ้องขับไล่จำเลยที่ ๒ ผู้เดียวออกจากห้องเช่า เพราะเอาห้องเช่าไปให้จำเลยที่ ๓ เช่า ศาลพิพากษาให้โจทก์แพ้ โจทก์มาฟ้องจำเลยที่ ๒ ใหม่ โดยเพิ่มจำเลยอื่นมาด้วยและเพิ่มค่าเสียหาย ขอให้ขับไล่จำเลยที่ ๒ ออกจากห้องเช่า และให้แสดงว่าโจทก์มีสิทธิเช่าห้องดังกล่าวนี้ ฉะนั้นการฟ้องจำเลยที่ ๒ จึงเป็นฟ้องซ้ำ

และนอกจากนี้ก็มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยตัดสินว่าเป็นคู่ความเดียวกันไว้ ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๘/๒๕๐๘ เจ้าของรวมคนหนึ่งอาจใช้สิทธิครอบงำไปถึงทรัพย์สินทั้งหมดเพื่อต่อสู้บุคคลภายนอกได้ ฉะนั้น ผลแห่งคดีที่แม้เจ้าของรวมเพียงคนเดียว เป็นโจทก์ฟ้องก็ย่อมต้องผูกพันถึงเจ้าของรวมคนอื่น ๆ ด้วย เหตุนี้ ถ้าเจ้าของรวมคนอื่นมาฟ้องใหม่อีกจึงเป็นฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๘๘/๒๕๑๕ การที่โจทก์ซึ่งเป็นจำเลยในคดีก่อน กลับมาฟ้องจำเลยซึ่งเป็นโจทก์ในคดีก่อน เกี่ยวกับหนี้จำนวนซึ่งศาลพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ขอให้ศาลพิพากษาให้จำเลยรับชำระหนี้รายเดียวกันนั้นอีก ย่อมเป็นฟ้องซ้ำ เพราะ เป็นคู่ความเดียวกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓๔๔/๒๕๒๑ คดีก่อนจำเลยยื่นคำร้องขอให้ตั้งจำเลยเป็นผู้จัดการมรดก พ. ยื่นคำคัดค้านขอให้ศาลตั้งตนเองและโจทก์ในคดีนี้เป็นผู้จัดการมรดกร่วมกัน ศาลพิพากษาให้ยกคำคัดค้าน คดีถึงที่สุด ดังนี้ถือได้ว่า พ. ได้ยื่นคำร้องในคดีก่อนแทนโจทก์ด้วยการที่โจทก์มาฟ้อง เป็นคดีนี้ขอให้ศาลตั้งโจทก์และ พ. เป็นผู้จัดการมรดกอีก ฟ้องโจทก์จึงเป็นฟ้องซ้ำ

กรณีนี้ถือว่าไม่ใช่คู่ความเดียวกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๑/๒๕๐๒ ในคดีก่อนภริยาโจทก์ถูกฟ้องเป็นจำเลยแต่ผู้เดียว แม้โจทก์จะได้เป็นพยานให้ภริยาก็คตาม เมื่อโจทก์มิได้ถูกฟ้องเป็นจำเลยด้วยและมิได้ร้องสอดเข้ามาเป็นจำเลยร่วมแล้ว โจทก์ย่อมมิใช่เป็นคู่ความในคดีก่อน ฉะนั้น เมื่อภริยาโจทก์แพ้คดีแล้ว โจทก์ก็ยังมีสิทธิฟ้องคู่ความในคดีก่อนตามประเด็นที่ภริยาโจทก์ยกขึ้นต่อสู้ไว้ในคดีก่อนได้ ไม่เป็นฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๘/๒๕๐๖ ล. เคยฟ้อง ว. ลูกหนี้ตามคำพิพากษาของ ส. มาแล้ว ว่าน่าเป็นของ ล. ศาลพิพากษาน่าเป็นของ น. ให้ยกฟ้อง บัดนี้ ล. มาร้องชี้ดททรัพย์ว่าน่า

เป็นของ น. มิใช่ของ ว. ถูกนี้ตามคำพิพากษาของ ส. อีกได้ คู่ความเป็นคนละคนกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๔๐/๒๕๑๕ คดีก่อนมารดาของผู้คัดค้านยื่นคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตาย และผู้ร้องเป็นผู้คัดค้าน คดีหลังผู้ร้องยื่นคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกรายเดียวกัน และผู้คัดค้านได้ยื่นคำคัดค้าน คู่ความทั้งสองคดีไม่ใช่คู่ความเดียวกัน จึงไม่เป็นฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๘๐๘/๒๕๒๓ จำเลยคดีนี้เคยเป็นโจทก์ฟ้อง ว. กับพวกเกี่ยวกับที่พิพาทแปลงเดียวกันนี้ ว. กับพวกให้การว่าเป็นกรรมการวัดโจทก์คดีนี้ ที่พิพาทเป็นของวัด ต่อมาได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยยอมรับว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ไม่ขอเกี่ยวข้อต่อไป ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษตามยอม คดีถึงที่สุดแล้ว วัดโจทก์ไม่เคยเป็นคู่ความเดียวกันกับคู่ความในคดีก่อน จึงฟ้องคดีนี้ขอให้พิพากษาว่าที่พิพาทเป็นที่ธรณีสงฆ์ ห้ามจำเลยกับบริวารเกี่ยวข้อได้ไม่เป็นฟ้องซ้ำ

๓. ต้องเป็นประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุเดียวกัน กล่าวคือ ในคดีก่อนศาลได้วินิจฉัยชี้ขาดประเด็นใดประเด็นหนึ่งไปแล้ว ต่อมาคู่ความจะนำประเด็นดังกล่าวซึ่งศาลได้วินิจฉัยไปแล้วมาฟ้องร้องกันโดยอาศัย เหตุที่ศาลได้วางไว้ หรือที่ศาลได้ใช้หรือได้อ้างในคำพิพากษาคดีก่อนอีกนั้นไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นมูลคดีเดียวกัน ฉะนั้นจากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญตามความหมายหรือหลักเกณฑ์ในข้อนี้ก็คือ

๑) สิ่งที่ศาลวินิจฉัยไปในนั้นต้องเป็นประเด็นในคดี กล่าวคือต้องเป็นประเด็นข้อพิพาทที่คู่ความโต้แย้งกัน เพราะฉะนั้นถ้าข้อพิพาทใดที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับแล้ว ข้อพิพาทที่รับไปในนั้นก็ไม่ต้องว่าเป็นประเด็นแห่งคดี และถ้าหากสิ่งซึ่งศาลได้วินิจฉัยไปแล้วนั้นไม่ใช่เป็นประเด็นแห่งคดีแล้วก็ไม่ใช่หลักเกณฑ์ตามข้อนี้ ฉะนั้นถ้าศาลได้พิพากษาในประเด็นแห่งคดีไปแล้ว ถึงแม้ต่อมาจะมีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นมาก็จะนำประเด็นเดิมที่ศาลได้มีคำพิพากษาไปแล้วมาฟ้องใหม่อีกไม่ได้ และนอกจากนี้การที่ศาลได้พิพากษายกฟ้องเนื่องจากคำฟ้องของโจทก์บกพร่อง หรือว่าพยานหลักฐานของโจทก์ฟังไม่ได้ว่าโจทก์มีสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เช่นนี้ถือว่า ศาลได้วินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีแล้ว และการที่ศาลได้พิพากษาไปตามยอนนั้น ก็ถือว่าได้วินิจฉัยในประเด็นแห่งคดี เช่น

กรณีที่ตั้งว่าวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๘๒/๒๔๙๑ โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยจากที่ดิน ศาลยกฟ้อง เพราะโจทก์สืบไม่ได้แน่นอนว่าเป็นที่ดินของโจทก์ โจทก์มาฟ้องขับไล่ใหม่ไม่ได้ การที่ศาลชี้ขาดคดีก่อนว่าโจทก์สืบไม่ได้แน่นอนว่าเป็นที่ดินของโจทก์นั้น เป็นการชี้ขาดประเด็นข้อพิพาทแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๗๘/๒๔๙๒ โจทก์เคยฟ้องจำเลยมาครั้งหนึ่งแล้ว ในคดีก่อนศาลพิพากษาว่าหนังสือสัญญาไม่ปิดอาคารแสดมภ์บริบูรณ์ตามประมวลรัษฎากร ใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ได้ จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยได้ทำสัญญาตามฟ้องของโจทก์ ให้อยู่ฟ้อง คดีถึงที่สุดแล้ว ต่อมาโจทก์ไปจัดการให้เจ้าพนักงานปิดอาคารแสดมภ์บริบูรณ์แล้ว จึงมาฟ้องใหม่ ถือว่าเป็นฟ้องซ้ำ เพราะที่ศาลยกฟ้องคดีก่อนก็โดยเหตุผลที่ว่า พยานหลักฐานโจทก์รับฟังไม่ได้ ถือได้ว่าได้วินิจฉัยประเด็นแห่งคดีแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๖/๒๕๐๑ ศาลพิพากษาคดีพิพาทกรรมสิทธิ์ไปแล้วว่า ทรัพย์ที่พิพาทเป็นของจำเลย โจทก์กลับมาฟ้องใหม่ว่าคำพิพากษาคดีก่อนไม่ถูกต้องอีกไม่ได้ ประเด็นในคดีก่อนกับคดีหลังก็คือทรัพย์พิพาทเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์หรือจำเลยได้ทรัพย์มาอย่างไร เป็นประเด็นอันเดียวกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๐/๒๕๑๙ โจทก์ฟ้องจำเลยให้ชดใช้ค่าเสียหายตามข้อสัญญาในกรมธรรม์ประกันภัยจนศาลได้มีคำพิพากษาตามยอม คดีถึงที่สุดแล้ว โจทก์มาฟ้องจำเลยให้ชดใช้ค่าเสียหายตามข้อสัญญาเดียวกันรวมค่าเสียหายของผู้อื่นเข้ามาด้วย แม้ค่าเสียหายบางส่วนโจทก์จะชำระให้กับผู้เสียหายต่างรายกันก็ตาม ประเด็นที่จะวินิจฉัยก็เป็นอย่างเดียวกับคดีแรกคือโจทก์มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยใช้เงินให้โจทก์หรือไม่ จึงเป็นฟ้องซ้ำ

กรณีที่ถือว่าศาลยังไม่ได้วินิจฉัยประเด็นแห่งคดี

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๕/๒๔๙๕ ศาลแขวงยกฟ้องเพราะคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลนั้น โจทก์ไปฟ้องศาลแพ่ง ศาลแพ่งยกฟ้องอีกอ้างว่าคดีอยู่ในอำนาจศาลแขวง โจทก์กลับมาฟ้องคดีนั้นต่อศาลแขวงอีกได้ ไม่เป็นฟ้องซ้ำ เพราะศาลมิได้วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทอันเป็นประเด็นในมูลฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๖๖/๒๕๑๐ คดีก่อนศาลฎีกาพิพากษายกฟ้อง เพราะฟ้องไม่บรรยายข้อเท็จจริงยืนยันว่าทางพิพาทตามฟ้องนั้นเป็นทางสาธารณะ ทางการจำยอม หรือทางจำเป็น ไม่ได้มีการวินิจฉัยในประเด็นข้อที่พิพาทกันด้วย เรื่องทางเดินรายพิพาทว่าเป็นการจำยอมหรือไม่ โจทก์กลับมาฟ้องจำเลยอีกอ้างว่าทางพิพาทเป็นทางการจำยอม คดีหลังยอมไม่ฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๑๕/๒๕๑๑ โจทก์เคยฟ้องจำเลย เกี่ยวกับที่พิพาทมาครั้งหนึ่งแล้ว แต่ศาลลงคำสั่งพิพาทและพิพากษายกฟ้องโดยวินิจฉัยว่า โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่า จำเลยพยายามบุกรุก เมื่อใดและเมื่อจำเลยยังมีได้บุกรุก จึงไม่เป็นการรบกวนสิทธิครอบครองของโจทก์ คดีสิ่งที่สุด โจทก์จึงมาฟ้องจำเลยใหม่ยืนยันว่าจำเลยบุกรุกที่พิพาทเมื่อใด เนื้อที่เท่าใด ดังนี้ ไม่เป็นฟ้องซ้ำ เพราะคดีก่อนศาลยังมีได้วินิจฉัยว่าที่พิพาทเป็นของใคร จำเลยบุกรุกจริงหรือไม่

๒) ประเด็นที่ศาลได้วินิจฉัยในคดีก่อน จะต้องเป็นประเด็นเดียวกันกับในคดีนี้ ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ก็อาจจะ เป็นประเด็นเดียวกันอย่างแท้จริง หรืออาจจะ เป็นสิทธิที่เกี่ยวข้อง จากมูลกรณีเดียวกันก็ได้

กรณีนี้ถือว่าเป็นประเด็นเดียวกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๐๔/๒๕๔๐ เดิมโจทก์ถูกจำเลยฟ้องเรียกเงินกู้ โจทก์ต่อสู้ว่าได้จ่ายเงินแทนจำเลยไป จำเลยยอมหักกลบลบหนี้ให้ แต่ศาลไม่ยอมให้สืบแล้วพิพากษาให้โจทก์ใช้เงิน โจทก์จึงมาฟ้องเรียกเงินที่อ้างว่าจ่ายแทนจำเลยไป ถือว่าเป็นการฟ้องซ้ำ เพราะเรื่องอยู่ในประเด็นแห่งคดีก่อนแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๓๔/๒๕๐๔ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาเช่าซื้อ ไม่ยอมให้จำเลยเก็บค่าเช่าที่ดินที่โจทก์ให้จำเลยเช่าซื้อ ศาลพิพากษายกฟ้องเพราะจำเลยไม่ได้ผิดสัญญา โจทก์มาฟ้องใหม่ว่าจำเลยไม่ส่งมอบการครอบครอง ไม่นอนสิทธิการเช่าทรัพย์สินที่เช่าซื้อแก่โจทก์ ขอเรียกค่าเสียหายเช่นนี้ ประเด็นในคดีนี้กับคดีก่อนมีเป็นอย่างเดียวกันว่า จำเลยผิดสัญญาเช่าซื้อหรือไม่ โจทก์ฟ้องใหม่ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๒/๒๕๑๒ โจทก์เคยเป็นความกับจำเลยมาก่อน ผลที่สุดได้ตกลงทำสัญญายอมความแบ่งที่พิพาทกัน และศาลได้พิพากษาตามสัญญายอม คดีถึงที่สุดแล้ว เมื่อปรากฏว่าจำเลยขัดขืนไม่ยอมไปทำสัญญาแบ่งแยกตามคำพิพากษา ก็ขอที่โจทก์จะขอให้ศาลดำเนินการบังคับคดีไปเลย การที่โจทก์มาฟ้องจำเลยให้ไปทำสัญญาแบ่งแยกที่ดินอันเป็นประเด็นเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทรายเดียวกันนี้อีก จึงเป็นฟ้องซ้ำกับคดีเดิมดังกล่าวอีก

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๘๒/๒๕๒๑ คดีก่อนจำเลยที่ ๑ ฟ้องโจทก์กับจำเลยที่ ๔ ขอให้เพิกถอนการให้ที่ดินที่ ท. ภริยาจำเลยที่ ๑ ยกให้โจทก์และจำเลยที่ ๔ ศาลพิพากษาให้เพิกถอนนิติกรรม คดีถึงที่สุดไปแล้ว ดังนั้นการที่โจทก์มาฟ้องคดีใหม่ให้จำเลยที่ ๑ ไปดำเนินการทางทะเบียนให้โจทก์กลับมีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทตามเดิม เห็นได้ว่าศาลจะต้องรื้อฟื้นวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีนั้นอีก ฟ้องใหม่จึงเป็นฟ้องซ้ำ

กรณีถือว่าเป็นคนละประเด็นกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๕๔/๒๕๔๓ โจทก์ฟ้องจำเลยตามเอกสารฉบับหนึ่ง เรียกทรัพย์ตามเอกสารนั้นอ้างว่าเป็นพินัยกรรม ศาลพิพากษายกฟ้อง โจทก์มาฟ้องใหม่ตามหนังสือซึ่งเป็นหนังสือประณิประนอน ไม่ใช่ฟ้องซ้ำ เพราะสิทธิที่อ้างตามฟ้องและประเด็นต่างกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๔๔/๒๕๐๕ โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยขายที่ดินแก่โจทก์ตามสัญญาจำเลยยอมความ ศาลพิพากษาตามยอมแล้ว โจทก์มาฟ้องใหม่ว่าเมื่อไปรังวัดเพื่อโอนที่ดินกันตามยอม ปรากฏว่าที่ดินนี้มีเนื้อที่เพียง ๑๒ ไร่ ไม่ถึง ๔๔ ไร่ ตามที่ได้สัญญาไว้ จึงขอให้ลดราคาขายลงตามส่วน ดังนี้ฟ้องได้ไม่เป็นฟ้องซ้ำ เพราะเป็นคนละประเด็นกับคดีเดิม

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๓๐/๒๕๐๔ โจทก์ฟ้องขอแบ่งมรดก ศาลพิพากษาแบ่งแล้วคดีถึงที่สุด โจทก์มาฟ้องอีกหาว่าจำเลยบุกรุกที่มรดกแปลงเดิม ฟ้องอีกได้ เพราะเป็นคนละประเด็น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๙๖/๒๕๒๒ คดีก่อนศาลพิพากษาถึงที่สุดว่าที่ดินของจำเลยตกอยู่ในที่ล้อม จำเลยมีสิทธิผ่านที่ดินของโจทก์ซึ่งล้อมอยู่ไปสู่คลองและทางสาธารณะได้ โจทก์มาฟ้องคดีนี้ขอให้จำเลยใช้ค่าทดแทนที่โจทก์เปิดทางเดินให้ ดังนี้ ในคดีก่อนมีประเด็นเพียงว่าที่พิพาทเป็น

ทางจำเป็นหรือไม่ ส่วนคดีหลังมีประเด็นว่าจำเลยจะต้องให้คำทดแทนเพื่อการใช้ทางผ่านนั้นแก่โจทก์หรือไม่ ประเด็นคนละอย่างต่างกัน ฟ้องของโจทก์จึงไม่เป็นฟ้องซ้ำ

๓) ศาลได้วินิจฉัยประเด็นแห่งคดีโดยอาศัยเหตุเดียวกัน ในกรณีนี้หมายความว่า นอกจากประเด็นในคดีทั้งสองจะต้องเป็นประเด็นเดียวกันแล้ว การวินิจฉัยคดียังจะต้องอาศัยเหตุเดียวกันด้วย ดังนั้น แม้เป็นกรณีที่ เป็นประเด็นเดียวกัน แต่อาศัยเหตุต่างกันในการวินิจฉัยแล้ว ก็จะไม่ถือว่าเป็นฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๔/๒๔๔๕ โจทก์เคยฟ้องเรียกทรัพย์สินมรดกของสามีผู้วายชนม์จากจำเลยจนศาลพิพากษาให้แบ่งสินสมรสและให้แบ่งมรดกไปแล้ว โจทก์จึงมาฟ้องคดีนี้เรียกทรัพย์สินอื่น แต่ก็ เป็นเรื่องเรียกทรัพย์สินจากจำเลยมาแบ่งเป็นสินสมรสและมรดก เช่นเดียวกัน เรียกว่าเป็นประเด็นเดียวกับคดีก่อน ซึ่งได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกันจึงต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๔ จึงมาฟ้องใหม่อีกไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๙๖/๒๕๑๑ โจทก์และจำเลยร่วมเคยเป็นความกัน เรื่องที่ดิน ซึ่งศาลก็ได้พิพากษาว่าที่ดินนั้นเป็นของจำเลยร่วม คดีถึงที่สุดแล้ว ต่อมาจำเลยร่วมขายที่ดินบางส่วนนั้นให้ภริยาจำเลย โจทก์จึงฟ้องจำเลยว่าที่ดินนั้นเป็นของโจทก์ ขอให้ขับไล่ จำเลยขอให้ศาลเรียกจำเลยร่วมเข้ามาในคดี ดังนี้ เป็นเรื่องที่มีประเด็นซึ่งศาลได้วินิจฉัยมาแล้วในเหตุอย่างเดียวกัน ฟ้องของโจทก์ จึงเป็นฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๖๒/๒๕๒๒ ผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาลขอคืนรถยนต์ของกลางที่ศาลสั่งริบ ศาลสั่งยกคำร้องเพราะผู้ร้องไม่ใช่เจ้าของรถยนต์คันที่ขอคืน คดีถึงที่สุด การที่ผู้ร้องมายื่นคำร้องขอคืนรถยนต์ของกลางคันดังกล่าวในคดีนี้อีก โดยอ้างว่ารถยนต์เป็นของผู้ร้องนั้น จึงเป็นการรื้อเรื่องกันในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน จึงต้องห้ามมิให้นำคดีมาฟ้องใหม่อีก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๖๓/๒๕๒๓ คดีก่อน โจทก์ฟ้องอ้างเหตุว่าจำเลยไม่ทำบัญชีทรัพย์สินเกี่ยวกับการจัดการมรดกให้ทายาทและศาลทราบ ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า จำเลยมิได้ละเลยหน้าที่ของผู้จัดการมรดกและได้ทำบัญชีทรัพย์สินมรดกยื่นต่อศาลแล้ว ฉะนั้นการที่โจทก์อ้างในคดีนี้อีก

ว่าจำเลยมิได้จัดทำบัญชีทรัพย์สินรกรกภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด เป็นการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ผู้จัดการมรดก จึงเป็นการรื้อร่องฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัย เหตุอย่างเดียวกัน ต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๘

แต่อย่างไรก็ดี ก็ยังมีกรณีที่เป็นข้อยกเว้น ซึ่งคู่ความชอบที่จะนำคดีนั้นมาฟ้องร้องได้อีกโดยไม่ต้องห้าม แม้จะเป็นประเด็นที่ศาลได้เคยวินิจฉัยมาแล้วโดยอาศัย เหตุอย่างเดียวกันก็ตามซึ่งได้แก่

๑. กรณีเมื่อเป็นกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล^๑

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๘/๒๕๐๗ แม้ศาลสูงจะได้เคยวินิจฉัยปัญหาเรื่องการบังคับคดีตามคำบังคับวิธีการที่ ๒ มาครั้งหนึ่งแล้วก็ตาม คู่ความก็ย่อมอุทธรณ์ฎีกาให้ศาลสูงวินิจฉัยการบังคับตามคำบังคับวิธีการแรกอีกได้ เพราะเป็นกระบวนการพิจารณาในชั้นบังคับคดีด้วยข้อยกเว้น

๒. เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งได้กำหนดวิธีการชั่วคราวให้อยู่ภายในบังคับที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกเสียได้ตามพฤติการณ์^๒

คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๗๕/๒๕๕๕ ศาลพิพากษาให้จำเลยจ่าย เงินค่าเสียหายให้แก่โจทก์ผู้เป็นภรรยาที่หย่าร้างกันในระหว่างที่โจทก์ยังครองตน เป็นโสดอยู่ ถ้าในระหว่างนั้นโจทก์ได้สามีใหม่ จำเลยอาจฟ้องหรือขอให้ศาลสั่งงดการจ่าย เงินเสียหายนั้นต่อไปได้

๓. เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้ยกคำฟ้อง เสียโดยไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะนำคำฟ้องมายื่นใหม่ ในศาลเดียวกันหรือในศาลอื่น^๓

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๒๔/๒๕๑๓ การที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง แต่ไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะนำคดีมาฟ้องใหม่ภายในอายุความนั้น เป็นดุลพินิจของศาลที่จะวินิจฉัยสั่งได้

และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ได้มีบทบัญญัติห้ามไม่ให้ฟ้องจำเลยถึงสองครั้งในความผิดเดียวกันหรือก็คือฟ้องซ้ำ ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๓๔ ว่า

^๑กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๘ (๑)

^๒กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๘ (๒)

^๓กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๘ (๓)

"สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้"

(๔) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้อง"

กล่าวคือ กรณีตามมาตรา ๓๔ (๔) นี้ หมายความว่า เมื่อได้มีการฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลในความผิดฐานหนึ่งฐานใดแล้ว และศาลได้มีคำพิพากษาในความผิดฐานนั้นแล้ว ไม่ว่าคำพิพากษานั้นให้ลงโทษหรือยกฟ้องก็ดี สิทธิในการฟ้องคดีอาญาย่อมระงับลง จะนำคดีนั้นมาฟ้องใหม่ในความผิดอันเดียวกันและจำเลยก็คนเดียวกันนั้นอีกไม่ได้ ดังนั้นจากมาตราดังกล่าวนี้จึงสามารถที่จะวางหลักเกณฑ์ได้ว่า กรณีที่จะถือว่าคดีนั้นได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว มีดังนี้คือ

๑. ต้องเป็นจำเลยคนเดียวกัน
๒. ประเด็นข้อกล่าวหาต้องเป็นเหตุเดียวกัน
๓. ต้องเป็นการกระทำความผิดเดียวกัน
๔. คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องได้วินิจฉัยในความผิดที่ได้ฟ้อง
๕. มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด

๑. ต้องเป็นจำเลยคนเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าจำเลยเคยถูกฟ้องและศาลพิพากษายกฟ้องไปแล้ว ต่อมาโจทก์หาพยานหลักฐานมาได้ใหม่และฟ้องจำเลยอีก เช่นนี้ย่อมไม่ได้ แต่ถ้าหากว่าจำเลยไม่ใช่คน ๆ เดียวกันแล้ว แม้จะเป็นการกระทำอันเดียวกันก็ตาม ก็สามารถฟ้องได้ถึงแม้ว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดสำหรับจำเลยคนหนึ่งแล้ว โจทก์ก็ยังฟ้องจำเลยคนอื่นได้ และนอกจากนี้ถึงแม้ว่าในกรณีที่โจทก์ในคดีแรกและในคดีหลังจะเป็นคนละคนก็ตาม แต่ถ้าหากว่าจำเลยเป็นคน ๆ เดียวกันแล้ว กรณีเช่นนี้โจทก์คนหลังก็จะฟ้องจำเลยไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะหากฎหมายคำวินิจฉัยแห่งที่จะคุ้มครองจำเลยไม่ให้ต้องถูกพิจารณาฟ้องซ้ำในคดีเดียวกันเท่านั้น^๑ โดยไม่คำนึงว่าใครจะเป็นผู้ฟ้อง

^๑สัญญา ธรรมศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ ๒

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๔/๒๕๔๔ จำเลยถูกฟ้องฐานเบิกความเท็จ ศาลได้พิพากษายกฟ้องคดีถึงที่สุดแล้ว ผู้เสียหายคนอื่นจะกลับมาฟ้องจำเลยหาว่าเบิกความเท็จในเรื่องเดียวกันนั้นอีกไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๐๔-๑๖๐๕/๒๕๑๒ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยที่ ๓ ในคดีนี้แต่ผู้เดียว ในข้อหาว่าทำร้ายร่างกายโจทก์ในคดีนี้ มิได้จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ด้วย แม้มูลคดีเรื่องนั้นจะเป็นเรื่องเดียวกับคดีนี้ และโจทก์ในคดีนี้จะได้เข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการในคดีนั้นก็ตาม ฟ้องโจทก์คดีนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ก็หาเป็นฟ้องซ้ำไม่ เพราะจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ยังไม่เคยถูกฟ้อง และมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องในมูลคดีเดียวกันนี้มาก่อน

๒. ประเด็นข้อกล่าวหาต้องเป็นเหตุเดียวกัน กล่าวคือ ในคดีก่อนกับคดีในปัจจุบัน ประเด็นข้อกล่าวหาต้องเป็นเหตุเดียวกัน และข้อเท็จจริงอันเป็นที่มาแห่งการกล่าวหาในคดีทั้งสองนั้น เป็นข้อเท็จจริงอันเดียวกัน ฉะนั้นเมื่อฟ้องในความผิดฐานหนึ่งไปแล้ว ต่อมาจะฟ้องในความผิดฐานเดียวกันนั้นอีกไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๓/๒๕๔๔ ในกรรมอันเดียวกัน จำเลยคนเดียว และ เป็นความผิดกระทงเดียวกัน เมื่อโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในกรรมอันนั้น และศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิด คดีถึงที่สุดแล้ว สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมระงับไป โจทก์จะนำคดีมาฟ้องอีกโดย เปลี่ยนรูปเปลี่ยนฐานใหม่หาชอบไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๔๓/๒๕๔๓ โจทก์จำเลยถูกอัยการฟ้องหาว่าต่อสู้ทำร้ายซึ่งกันและกัน ศาลพิพากษาไปแล้ว โจทก์จะมาฟ้องจำเลยในการกระทำความผิดนั้นอีกว่าจำเลยทำร้ายโจทก์ฝ่ายเดียวถึงบาดเจ็บไม่ได้ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙ (๔)

๓. ต้องเป็นการกระทำความผิดเดียวกัน กล่าวคือ การกระทำที่ถูกร้องในคำฟ้องทั้ง ๒ คดีนี้ จะต้องเป็นการกระทำซึ่งเกิดขึ้นจากเหตุการณ์เดียวกัน โดยกระทำครั้งเดียวกัน และถึงแม้ว่าการกระทำนั้นจะเป็นความผิดหลายฐานหรือหลายบทมาตราก็ตาม และศาลได้มีคำพิพากษาในความผิดฐานใดฐานหนึ่งนั้นจนคดีถึงที่สุดแล้ว เช่นนี้สิทธิในการที่จะฟ้องในความผิดฐานอื่น ๆ นั้น ก็ย่อมระงับไป เพราะถือว่าเป็นฟ้องซ้ำ แต่ถ้าหากว่าการกระทำนั้น ๆ ไม่ใช่

เป็นการกระทำกรรมเดียวกันแต่เป็นการกระทำหลายกรรมต่างกันแล้ว ถึงแม้ศาลจะได้มีคำพิพากษาลงโทษในความผิดหรือการกระทำกรรมหนึ่งไปแล้ว โจทก์ก็สามารถที่จะฟ้องขอให้ศาลพิพากษาลงโทษในความผิดหรือการกระทำกรรมอื่นอีกได้ ไม่ถือเป็นฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๐๒/๒๕๔๖ อัยการฟ้องจำเลยฐานทำร้ายร่างกาย ศาลพิพากษาลงโทษคดีถึงที่สุดแล้ว ผู้เสียหายจะฟ้องจำเลยฐานชิงทรัพย์ในกรรมเดียวกันอีกไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๕๖/๒๕๑๒ ในคดีความผิดครั้งเดียวและกรรมเดียวกัน เมื่ออัยการโจทก์ได้ฟ้องจำเลยและศาลได้พิพากษาลงโทษจำเลยเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว ผู้เสียหายจะฟ้องจำเลยในความผิดกรรมเดียวกันนั้นไม่ได้ แม้ว่าการกระทำหรือกรรมนั้นจะแบ่งแยกความผิดออกได้เป็นหลายฐาน หรือเป็นความผิดอาญาแผ่นดินกับความผิดที่ยอมความกันได้ก็ตาม เพราะคำว่า "ในความผิด" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๔ (๔) มีความหมายถึงการกระทำอันหนึ่ง ๆ ในคราวเดียวกัน มิได้หมายถึงฐานความผิด

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๒๔/๒๕๒๐ โจทก์ฟ้องว่า ขณะที่จำเลยกับพวกปล้นทรัพย์ผู้อื่นอยู่นั้น ผู้เสียหายคดีนี้มาประสบเหตุ ได้เข้าช่วยเหลือเจ้าทรัพย์ จำเลยกับพวกได้ยิง พยายามฆ่าผู้เสียหาย เพื่อที่จำเลยกับพวกจะเอาผลประโยชน์จากการปล้นทรัพย์ ขอให้ลงโทษฐานพยายามฆ่าผู้เสียหาย ดังนี้ ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำกรรมเดียวกับการปล้นทรัพย์ เมื่อศาลได้พิพากษาคดีความผิดฐานปล้นทรัพย์เสร็จเด็ดขาดไปแล้ว สิทธิของโจทก์ที่จะนำคดีนี้มาฟ้องย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๔ (๔)

๔/ คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องได้วินิจฉัยในความผิดที่ได้ฟ้อง กล่าวคือ ในคดีก่อนนั้นศาลจะต้องได้วินิจฉัยในความผิดหรือในเนื้อหาสาระของคำฟ้องนั้นแล้ว และได้มีคำวินิจฉัยหรือคำตัดสินไว้แล้วนั้นมาฟ้องใหม่อีก เช่นนี้ก็ต้องถือว่าเป็นการฟ้องซ้ำแล้ว แต่ถ้าหากว่า ในคดีก่อนศาลยังไม่ได้วินิจฉัยในความผิดหรือในเนื้อหาของคำฟ้องแล้ว คดีนั้นก็ฟ้องใหม่ได้ไม่เป็นฟ้องซ้ำ

แต่ในบางกรณีถึงแม้ว่าศาลยังไม่ได้พิจารณาหรือวินิจฉัยในความผิดหรือใน เนื้อหาสาระ ของคำฟ้องนั้น เพียงแต่ได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำฟ้องเท่านั้น เช่นนี้ตามหลักกฎหมาย ของไทยก็ถือว่าศาลได้วินิจฉัยในความผิดหรือใน เนื้อหาของคำฟ้องแล้ว ซึ่งมีผลทำให้คู่ความจะนำ คดีนั้นมาฟ้องร้องกันใหม่อีกไม่ได้ เพราะถือ เป็นฟ้องซ้ำ ซึ่งก็ได้แก่กรณีที่ เป็นคำฟ้องที่ไม่ถูกต้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๔ หรือที่เรียกว่า เป็นฟ้อง เคลือบคลุม

กรณีที่ถือว่าศาลได้วินิจฉัยในความผิดที่ได้ฟ้องแล้ว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๗๖/๒๔๔๐ ศาลพิพากษายกฟ้องคดีก่อน โดยวินิจฉัยว่าการกระทำ ของจำเลยที่โจทก์กล่าวอ้างมาในฟ้องนั้น ไม่แน่ชัดว่าจำเลยได้กระทำความผิดในเวลาใด จึงลโทษ จำเลยไม่ได้ ดังนี้ ถือว่าศาลได้พิพากษาคดีในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว จะฟ้องจำเลยใหม่ไม่ได้ เป็นการฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๔๗/๒๕๐๒ ในคดีที่ผู้เสียหาย เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยหาว่าพยายามฆ่าคน แต่มิได้กล่าว เวลาและสถานที่ซึ่งจำเลยกระทำความผิด ทั้งมิได้บรรยายให้ เข้าองค์ประกอบ ความผิดฐานพยายามฆ่าคน ศาลสั่งให้แก้ฟ้อง เสียให้ถูกต้อง แต่โจทก์ไม่แก้ ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง ตามมาตรา ๑๖๑, ๑๕๔ นั้น ถือว่ามีคำพิพากษาเสร็จ เต็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว พนักงาน อัยการจะฟ้องจำเลยในความผิดฐานนั้นอีกไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๒๔/๒๕๒๒ สถานที่เกิดเหตุ เป็นสารสำคัญที่โจทก์จะต้องกล่าว บรรยายมาในฟ้อง การที่ศาลชั้นต้นยกฟ้อง เพราะฟ้องโจทก์ขาดรายละเอียด เกี่ยวกับสถานที่ การ กระทำความผิด ย่อมเห็นได้อยู่ในตัวแล้วว่า การกระทำของจำเลยตามที่โจทก์กล่าวอ้างมาในฟ้อง ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าจำเลยได้กระทำความผิด ณ สถานที่ใด จึงถือว่าได้มีคำพิพากษาเสร็จ เต็ดขาดในความ ผิดซึ่งได้ฟ้อง สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมระงับไป

กรณีที่ถือว่ายังไม่ได้อรรถวินิจฉัยในความผิดที่ได้ฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๑๒/๒๕๐๖ คดีก่อนศาลยกฟ้อง เพราะทนายโจทก์ลงชื่อเป็นโจทก์ โดยลำพังโดยไม่มีเจตนา ทั้งข้อหาก็อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยไม่ได้อรรถวินิจฉัยข้อเท็จจริงแห่งคดี

การยกฟ้องจึงหาใช่เพราะศาลได้พิจารณาถึงเนื้อหาในความผิดที่ได้ฟ้องไม่ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง จำเลย เป็นคดีใหม่ได้ ไม่เป็นฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๔๔/๒๕๑๗ โจทก์ฟ้องจำเลยมาครั้งหนึ่งแล้ว ศาลชั้นต้นตรวจ คำฟ้องแล้วพิพากษายกฟ้อง โดยวินิจฉัยว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง ปรากฏว่าเป็นเพราะคำฟ้องคดีนั้น โจทก์มิได้บรรยายฟ้องโดยแจ้งชัดถึงอำนาจฟ้องของโจทก์ โจทก์จึงฟ้องจำเลยในคดีใหม่ด้วยข้อหา เดียวกันนั้นต่อศาลชั้นต้นเดียวกัน โดยบรรยายอำนาจฟ้องของโจทก์ให้ชัดขึ้น ดังนี้ สิทธินำคดีมา ฟ้องของโจทก์ยังหาได้ระงับไปไม่ เพราะศาลยังไม่ได้วินิจฉัยชี้ขาดในการกระทำผิดของจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๗๔/๒๕๒๑ คำร้องขอคืนรถยนต์ของกลางของผู้ร้องฉบับแรก ศาลสั่งยกเสีย โดยวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงยังฟังไม่ได้ว่า ท่างหุ้นส่วนจำกัดผู้ร้องนี้จริงหรือไม่ และเป็นเจ้าของรถยนต์ของกลางจริงหรือไม่ จึงเป็นการยกคำร้องโดยไม่เชื่อว่าผู้ร้องเป็นผู้มี อำนาจยื่นคำร้อง ยังไม่ได้วินิจฉัย เนื้อหาแห่งคำร้องที่ว่าผู้ร้อง เป็น เจ้าของรถยนต์ของกลางมิได้ รู้เห็นเป็นใจที่จำเลยนำไปใช้กระทำผิด สิทธิยื่นคำร้องของผู้ร้องจึงยังไม่ระงับไป ผู้ร้องยื่น คำร้องใหม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๑๔/๒๕๒๒ คดีก่อนศาลพิพากษายกฟ้อง เพราะ เหตุฟ้องโจทก์ไม่ได้ ลงชื่อผู้เรียงฟ้องไว้ เป็นฟ้องที่ไม่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๘ (๗) ศาลยังมิได้วินิจฉัยชี้ขาด ในเนื้อหาสาระการกระทำผิดของจำเลยว่าได้กระทำผิด ตามฟ้องหรือไม่ ถือไม่ได้ว่ามีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิด ซึ่งได้ฟ้องตามมาตรา ๓๔ (๔) โจทก์ฟ้องคดีใหม่ได้ไม่ เป็นฟ้องซ้ำ

๕. มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด หมายความว่าคดี เติงถึงที่สุดแล้ว โดยคำพิพากษา กล่าวคือ ไม่มีการอุทธรณ์หรือฎีกา ดังนั้นหากคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ หรือศาล อุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้วคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา เช่นนี้ ถือว่าคำพิพากษายังไม่เสร็จ เด็ดขาด

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๙๙/๒๕๐๗ สิทธิในคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปใน เมื่อมีคำพิพากษา
เสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว ถ้าปรากฏแต่เพียงคดีที่จำ เลยกยกขึ้นอ้างว่าโจทก์ฟ้องคดี
นี้ซ้ำนั้น ยังอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ไม่ถือว่าเป็นคดีที่มีคำพิพากษา สิ้นสุดคดีในความ
ความผิดซึ่งได้ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙ (๔)

ดังนี้จึงเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๔ นั้น มีหลักเกณฑ์
เช่นเดียวกับหลักกฎหมายปิดปากโดยคำพิพากษา (res judicata) ตามหลักกฎหมายของอเมริกา

๒. กฎหมายปิดปากโดยกรรมธรรม์สัญญา (Estoppel By Deeds)

ตามกฎหมายของอังกฤษถือว่า กฎหมายปิดปากโดยกรรมธรรม์สัญญานี้ เป็นกฎ เกณฑ์
ในเรื่องของพยานหลักฐาน ซึ่งมีรากฐานอยู่บนหลักที่ว่า คู่ความที่ได้เป็นผู้กระทำ หรือก่อให้เกิด
กรรมธรรม์ (Deeds) ขึ้น ย่อมจะถูกปิดปากในศาลไม่ให้กล่าวอ้างว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ใน
กรรมธรรม์ (Deeds) นั้น ไม่เป็นความจริง และตามหลักของอังกฤษแล้ว สัญญาหรือนิติกรรมใด ๆ
ที่จะถือเป็นกรรมธรรม์ (Deeds) ได้นั้นจะต้องอยู่บนหลัก เกณฑ์ที่ว่า สัญญาหรือนิติกรรมนั้น ๆ จะ
ต้องได้ทำกันไว้โดยมีหลักฐาน เป็นหนังสือและจะต้องประทับตรากรรมธรรม์แล้ว (seal) สัญญา
หรือนิติกรรมนั้นจึงจะกลายเป็นกรรมธรรม์ (Deeds) ซึ่งมีผลผูกมัดคู่ความที่ได้ทำสัญญาหรือ
นิติกรรมนั้น ๆ รวมทั้งผู้สืบสิทธิหรือผู้ที่จะอาศัยสิทธิของคู่ความนั้น ๆ ด้วย ไม่ให้โต้แย้ง เป็น
อย่างอื่น และนอกจากคู่ความจะถูกปิดปากโดยถ้อยแถลงซึ่งเป็นส่วนของกรรมธรรม์ (Deeds) แล้ว
คู่ความยังจะถูกปิดปากโดยถ้อยแถลงที่ไม่คลุม เคลื่อนในส่วนหรือในเรื่องที่ เป็นการอธิบายถึง เหตุผล
ที่มาของกรรมธรรม์ (recital) นั้น ซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายได้ตกลงและยอมรับและได้ทำขึ้นมา
ด้วย แต่อย่างไรก็ดี ถ้าหากว่าข้อความในส่วนหรือในเรื่องที่ เป็นการอธิบายถึง เหตุผลที่มาของ
กรรมธรรม์ (recital) นั้น ได้เป็นหรือได้กล่าวอ้างโดยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียว
แล้ว คู่ความฝ่ายนั้นก็จะถูกปิดปากแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ไม่ปิดปากคู่ความฝ่ายอื่นในกรรมธรรม์
(Deeds) นั้น

ด้วยเหตุนี้กฎหมายปิดปากโดยกรรมธรรม์สัญญานี้จึงมีหลัก เกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้คือ

(๑) กรมธรรม์สัญญาหรือ Deeds นั้น จะต้องชอบด้วยกฎหมาย คือ ตามหลักเกณฑ์ข้อนี้ขึ้นอยู่กับ เอกสารสัญญาหรือนิติกรรมนั้น ๆ หรือการจัดการต่าง ๆ จนเกิดเป็นกรมธรรม์ขึ้นนั้น จะต้องชอบด้วยกฎหมายไม่ว่า เอกสารสัญญาหรือนิติกรรมนั้นจะได้กระทำไปโดยไม่มีเจตนา เช่นนั้นก็ตาม แต่อย่างไรก็ดีสัญญาหรือนิติกรรมใด ๆ ที่ได้กระทำไปโดยมีการจดทะเบียนและประทับตรา ถ้าหากว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ในกฎหมายหรือพระราชบัญญัติใด ๆ แล้ว หรือมีเจตนา หรือมีจุดมุ่งหมายที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายแล้ว ก็จะทำให้สัญญาหรือนิติกรรมนั้น เป็นโมฆะกรณีเช่นนี้ก็จะไม่เกิดเป็นกฎหมายปิดปากขึ้น ดังนั้นคู่ความจึงไม่ถูกขัดขวางหรือไม่ถูกปิดปากในการที่จะกล่าวอ้างหรือกล่าวในคำให้การว่ากรมธรรม์สัญญาหรือ Deeds นั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือ เกิดขึ้นโดยการฉ้อฉล หรือโดยการหลอกลวง หรือโดยถูกบังคับ หรือโดยการสำคัญผิด หรือโดยการฉวยโอกาสต่าง ๆ เหล่านี้ซึ่งจะทำให้คู่ความฝ่ายนั้นมีสิทธิที่จะขอให้ยกเลิกกรมธรรม์ หรือ Deeds นั้นได้ เพื่อความยุติธรรม

(๒) ข้อเท็จจริงในกรมธรรม์สัญญาหรือ Deeds นั้น จะต้องชัดเจน กล่าวคือข้อความหรือถ้อยแถลงในกรมธรรม์ซึ่งจะก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากนั้นจะต้องชัดเจนไม่คลุมเคลือ ดังเช่นในคดี *Bowman v. Taylor*^๑ โจทก์ จำเลย ได้ทำสัญญาเช่าทุกทอผ้าโดยสัญญาเช่านี้ได้ทำเป็นกรมธรรม์ คือได้จดทะเบียนและประทับตรา และในสัญญาเช่านี้ได้มีข้อความอธิบายและบรรยายไว้ว่า โจทก์เป็นผู้ประดิษฐ์ทุกทอผ้านี้ขึ้น ต่อมาโจทก์ได้ฟ้องให้จำเลยชำระค่าเช่า ฉะนั้นจำเลยย่อมถูกปิดปากในการที่จะปฏิเสธความจริงที่ว่า โจทก์เป็นผู้ประดิษฐ์ทุกทอผ้านี้ เพราะว่าข้อความที่ปรากฏนั้นชัดเจนอยู่แล้ว และนอกจากนี้ข้อความในกรมธรรม์หรือ Deeds ที่แสดงว่าได้รับเงินแล้วย่อมไม่ปิดปากคู่ความที่จะปฏิเสธหรือโต้แย้งว่าความจริงยังไม่ได้รับเงิน เพราะในกรณีนี้เป็นเพียงพยานหลักฐานว่าได้มีการจ่ายเงินกันแล้วเท่านั้น

^๑(1834), 4, L. J.K. B. 58 (from Rupert Cross, Evidence.

(๓) ใช้บังคับเฉพาะข้อเท็จจริงหรือข้อความที่อยู่ในกรรมธรรมหรือ Deeds นั้น เท่านั้น ถ้าเป็นข้อเท็จจริงอย่างอื่นซึ่งไม่ได้ปรากฏอยู่ในกรรมธรรมนั้นแล้วก็จะไม่ปิดปากคู่ความที่จะโต้แย้งหรือกล่าวอ้างเป็นอย่างอื่น เช่นคดี *Carpenter v. Buller*^๑ โจทก์ฟ้องจำเลยฐานบุกรุก และจำเลยให้การต่อสู้ว่า จำเลยได้เข้ายึดถือเอาที่ดินที่เป็นปัญหาในคดีนี้แล้ว และจำเลยได้ก่อให้เกิดกรรมธรรมขึ้นระหว่างจำเลย โจทก์ และคู่ความฝ่ายที่สามว่า จำเลยได้เข้ายึดถือที่ดินนี้แล้ว และศาลตัดสินว่าโจทก์ไม่ถูกปิดปากในการที่จะปฏิเสธการยึดถือของจำเลย เพราะว่าการฟ้องของโจทก์นั้นไม่ได้กระทำไปโดยอาศัยข้อความในกรรมธรรมนั้นและไม่เกี่ยวกับที่ดินนั้นโดยตรง

นอกจากนี้แล้วตามหลักเกณฑ์ข้อนี้ยังใช้บังคับเฉพาะระหว่างคู่กรณีในกรรมธรรมนั้น หรือใช้กับผู้สืบสิทธิ หรือผู้ที่จะมีอาศัยสิทธิของคู่กรณีนั้น ๆ เท่านั้น และมีผลผูกมัดคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ซึ่งได้เป็นผู้ก่อให้เกิดเป็นกรรมธรรมนั้นขึ้น จะไม่ใช้บังคับถึงบุคคลภายนอกด้วย

ส่วนสำหรับหลักกฎหมายปิดปากโดยกรรมธรรมสัญญา หรือ Estoppel By Deeds ตามหลักกฎหมายของอเมริกันส่วนใหญ่แล้วก็มีความคล้ายคลึงกันกับของอังกฤษ กล่าวคือตามหลักของอเมริกันถือว่ากฎหมายปิดปากโดยกรรมธรรมสัญญานี้ เป็นการกีดกันไม่ให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในกรรมธรรมสัญญาหรือ Deeds นั้นกล่าวอ้างต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อเป็นการที่จะลบล้างกรรมธรรมสัญญานั้น หรือไม่ให้ปฏิเสธข้อเท็จจริงใด ๆ ซึ่งอยู่ในกรรมธรรมนั้น เพราะว่าเมื่อบุคคลเข้าไปผูกมัดกับกรรมธรรมหรือ Deeds ที่มีความมั่นคงและแน่นอนแล้วก็เกิดผลในทางกฎหมายเท่ากับว่าเป็นการยอมรับโดยเจตนาของผู้กระทำหรือผู้ก่อให้เกิดกรรมธรรมสัญญานั้นว่า ข้อเท็จจริงนั้น ๆ เป็นความจริง และตามกฎหมายของอเมริกาก็จะบังคับให้คู่ความนั้นต้องปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญานั้น ๆ^๒

^๑(1841), 8 M & W. 209 (from Rupert Cross and Nancy Wilkins, An Outline of the Law of Evidence p. 168.)

^๒American Jurisprudence, p. 603.

หลักเกณฑ์ของกฎหมายปิดปากโดยกรรมธรรมสัญญาตามหลักกฎหมายของอเมริกาที่มี
ดังนี้ คือ

(๑) คู่ความในกรรมธรรมสัญญาหรือ Deeds ซึ่งจะต้องถูกปิดปากนั้นจะต้องมีความ,
สามารถหรือมีอำนาจที่จะกระทำสัญญานั้นได้ เพราะว่าถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีความสามารถที่จะ
กระทำแล้วก็จะอ้างกฎหมายปิดปากโดยกรรมธรรมสัญญานี้ปิดปากคู่ความอีกฝ่ายไม่ได้ เช่นใน เรื่อง
การให้ ถ้าปรากฏว่าผู้ให้หนี้ไม่มีอำนาจที่จะให้มาแต่เดิมแล้วก็จะไม่มีทางที่จะ เกิดมีกฎหมาย
ปิดปากขึ้นได้ในภายหลัง

(๒) กรรมธรรมสัญญา หรือ Deeds นั้นจะต้องชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ กรรมธรรม
สัญญาที่เป็นโมฆะจะไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากได้ และถ้าหากว่ากรรมธรรมสัญญาใดไปขัดหรือ
ฝ่าฝืนต่อนโยบายของรัฐหรือว่าไปขัดหรือฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว กรรมธรรมสัญญานั้นก็
จะไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งก็จะไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปาก เช่นกัน และนอกจากนี้ความ เป็นโมฆะ
ในจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้โดยกฎหมายก็ไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากด้วย เพราะฉะนั้นจึง
กล่าวได้ว่า กฎหมายปิดปากโดยกรรมธรรมสัญญานี้จะไม่เกิดขึ้น ถ้าหากว่า เป็นกรณีที่กรรมธรรมสัญญา
หรือ นั้นมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือ เป็นกรรมธรรมสัญญาปลอม หรือกรรมธรรม
สัญญาที่ได้มาโดยการใช้อุบายหรือใช้เล่ห์อุบาย^๑ ดังนั้นจึงสรุปหลัก เกณฑ์ในข้อนี้ได้ว่า ข้อตกลง
หรือสัญญาต่าง ๆ จะไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากขึ้นได้ เว้นแต่ข้อตกลงหรือกรรมธรรมสัญญานั้น
จะชอบด้วยกฎหมาย

(๓) จะมีผลผูกมัดหรือปิดปากเฉพาะระหว่างคู่กรณีในกรรมธรรมสัญญานั้น ผู้สืบสิทธิ
หรือผู้อาศัยสิทธิของคู่ความนั้น ๆ เท่านั้น แต่จะไม่มีผลผูกมัดหรือปิดปากบุคคลภายนอกด้วย เช่น
ผู้ให้นอกจากต้องถูกปิดปากโดยกรรมธรรมสัญญาที่เขาได้กระทำขึ้นต่อผู้รับแล้ว ผู้ให้ยังต้องถูกปิดปาก
ต่อผู้รับโอนสิทธิจากผู้รับอีกด้วย และนอกจากนี้บุคคลทุกคนที่ได้ เรียกร้องต่อคู่ความที่ถูกปิดปากนั้น

^๑Marden v. Darchy, 160 NY 39, 54 NE 726. (from American
Jurisprudence Volume 28. p. 605.) \

ก็จะถูกปิดปาก เช่นเดียวกับคู่ความที่ถูกปิดปากนั้นด้วย และสำหรับกรณีที่เป็นผู้สืบสิทธิหรือผู้อาศัย สิทธินั้นก็อาจจะ เป็นผู้สืบสิทธิหรือผู้อาศัยสิทธิโดยสายเลือด หรือโดยกฎหมาย หรือโดยทาง ทรัพย์สินก็ได้

สำหรับในเรื่อง recitals หรือถ้อยแถลงในเรื่องข้อเท็จจริงที่มีอยู่ในกรมธรรม์ สัญญาและ เป็นถ้อยแถลงที่อธิบายถึง เหตุผลที่ได้ก่อให้เกิดกรมธรรม์สัญญาขึ้นมานั้น ตามหลักการกฎหมาย ของอเมริกาแล้วถือว่าคู่ความในกรมธรรม์สัญญานั้น ๆ จะถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธในความเป็นจริง ของถ้อยแถลงที่อยู่ในกรมธรรม์สัญญานั้น แต่ถ้อยแถลงที่จะก่อให้เกิดการปิดปากได้นี้จะต้อง เป็น ถ้อยแถลงที่เป็นสาระสำคัญต่อกรมธรรม์สัญญานั้น เช่น ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดซึ่งได้ ยอมรับในกรมธรรม์สัญญาของ เจ้าหน้าที่ผู้ทำการขาย ย่อมถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธความถูกต้องของ ถ้อยแถลงในกรมธรรม์สัญญานั้นใน เรื่องแบบวิธีซึ่ง เจ้าหน้าที่นั้น ได้กระทำตามคำสั่งของศาลในเรื่อง การขายทรัพย์สิน^๑ แต่ถ้อยแถลงในกรมธรรม์สัญญาในเรื่อง วันที่ทำการขายนั้น ไม่ปิดปากผู้ซื้อ ในการที่จะแสดงหรือพิสูจน์ว่าเป็นวันอื่นไม่ใช่วันที่ปรากฏในกรมธรรม์สัญญานั้น เพราะในเรื่อง วันขายไม่ใช่เป็นสาระสำคัญ^๒ และนอกจากนี้ ถ้อยแถลงในกรมธรรม์สัญญานั้นจะต้อง เป็น เรื่อง เฉพาะเจาะจงและมีความชัดเจนไม่เคลือบคลุมซึ่งมีผลทำให้ไม่สามารถที่จะโต้เถียงหรือจะลง ความเห็นเป็นอย่างอื่นได้ ซึ่งก็เท่ากับ เป็นพยานหลักฐานแห่งการยอมรับ ฉะนั้นถ้อยแถลงซึ่งไม่ได้ เป็นการยืนยันหรือ เป็นการรับรองในข้อเท็จจริงที่แน่นอนแล้ว ก็ไม่ปิดปากคู่ความในการที่จะปฏิเสธ ข้อเท็จจริงได้ รวมทั้งถ้อยแถลงที่ไม่เป็นการเฉพาะเจาะจงแต่เป็นถ้อยแถลงทั่ว ๆ ไป ก็ไม่ก่อให้เกิดการปิดปากเช่นกัน และนอกจากนี้ถ้อยแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในกรมธรรม์สัญญาซึ่งได้มา โดยกลฉ้อฉล หรือการฉ้อโกงก็ไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดการปิดปากได้ เช่นเดียวกัน และรวมทั้ง

^๑French v. Edwards, 13 Wall (US) 506, 20 L ed 702. (from American Jurisprudence Volume 28. p. 621.)

^๒Hall v. Benner, 1 Benr & W (Pa) 402. (from American Jurisprudence Volume 28. p. 621.)

ถ้อยแถลงในกรรมธรรมสัญญาจะไม่ก่อให้เกิดการปิดปากถ้าหากว่ากรรมธรรมสัญญานั้นไม่บริบูรณ์หรือเป็นโมฆะ

สำหรับบุคคลที่จะถูกผูกมัดโดยถ้อยแถลงที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในกรรมธรรมสัญญาหรือ

นั้น ตามหลักกฎหมายของอเมริกาให้มีผลผูกมัดต่อคู่ความทั้งหลายในกรรมธรรมสัญญานั้น และรวมทั้งผู้สืบสิทธิหรือผู้ที่อาจสืบสิทธิของคู่ความนั้น ๆ ด้วย แต่อย่างไรก็ดีการที่ถ้อยแถลงในกรรมธรรมสัญญาจะมีผล เป็นการปิดปากคู่ความได้นั้นก็ต้องดูเจตนาของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายซึ่งได้ก่อให้เกิดกรรมธรรมสัญญานั้นขึ้น กล่าวคือถ้าหากว่าถ้อยแถลงในกรรมธรรมสัญญานั้นคู่ความทั้งหมดทุกฝ่ายได้ตกลงและยอมรับว่าเป็นความจริงแล้วก็จะปิดปากคู่ความนั้น ๆ ทั้งหมด แต่ถ้าหากว่าถ้อยแถลงนั้น ๆ ได้กระทำขึ้นโดยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้ว คู่ความฝ่ายนั้นแต่ฝ่ายเดียวที่จะถูกปิดปาก ส่วนสำหรับบุคคลภายนอกแล้วตามหลักกฎหมายของอเมริกาถือว่าบุคคลใด ๆ ที่ไม่ใช่คู่กรณีในกรรมธรรมสัญญาแล้วจะไม่ถูกผูกมัดโดยถ้อยแถลงในกรรมธรรมสัญญานั้น และรวมทั้งไม่มีสิทธิที่จะหยิบยกหรืออาศัยประโยชน์จากถ้อยแถลงในกรรมธรรมสัญญานั้นด้วย

๓. กฎหมายปิดปากโดยความประพฤติ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า หลักกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้แต่เดิมได้ปรากฏอยู่ในเรื่องหลักความยุติธรรม (Equity) ต่อมาในราวศตวรรษที่ ๑๙ หลักนี้ก็ได้รับปรากฏชัดขึ้นในหลักกฎหมายของระบบคอมมอนลอว์ของอังกฤษ และได้เริ่มตั้งเป็นหลักที่มั่นคงและถาวรขึ้นโดยเฉพาะในคดี Pickard v. Sears^๑ ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า "บุคคลใดโดยคำพูดหรือโดยการกระทำซึ่งได้กระทำไปโดยจงใจ เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้เชื่อในความคงอยู่ที่แน่นอนของสิ่งต่าง ๆ และได้ชักนำหรือทำให้บุคคลนั้น ๆ ได้กระทำไปตามที่เชื่อเช่นนั้น หรือทำให้บุคคลนั้นต้องเปลี่ยนสถานะไปจากเดิม ดังนั้นบุคคลที่ได้กระทำไปโดยจงใจ เช่นนั้นจะถูกทำให้สิ้นสุดในการที่จะกล่าวยืนยันหรือกล่าวอ้างในภายหลัง เกี่ยวกับสถานะหรือสภาพของสิ่งต่าง ๆ แตกต่างออกไป

^๑(1837), 6 Ad & El 469. (from Rupert Cross, Evidence p.

จากเดิมได้"

จากหลักนี้ จะ เห็นได้ว่าหลักกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้ได้มีความแน่นอนและชัดเจนขึ้น แต่อย่างไรก็ดีหลักการดังกล่าวนี้ก็ยังคงได้มีการถกเถียงกันอยู่ในกรณีที่ว่า "โดยจงใจ" นี้หมายความว่าอย่างไร และจะมีขอบเขตเพียงใด ซึ่งต่อมาก็ได้มีการให้คำจำกัดความของคำว่า "โดยจงใจ" นี้ในคดี *Freman v. Coe*^๑ ซึ่งได้กล่าวว่า คำว่า "wilfully" หรือ "จงใจ" หมายความว่าได้กระทำไปโดยเจตนาให้เชื่อเช่นนั้น และนอกจากนี้ตามหลักกฎหมายของอังกฤษได้แบ่งย่อยกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้ออกเป็น ๓ กรณีด้วยกัน คือ

(๑) กฎหมายปิดปากโดยข้อสัญญาหรือข้อตกลง (Estoppel By Agreement)

ในกรณีนี้มีหลักอยู่ว่า ถ้าบุคคล ๒ คน ได้เข้ามาเป็นคู่ความในข้อตกลงหรือข้อสัญญาไม่ว่าจะโดยการแสดงออกอย่างชัดแจ้งหรือการแสดงนัย ว่าความสัมพันธ์ในทางกฎหมายระหว่างคู่ความนี้ได้ตั้งอยู่บนหลัก เกณฑ์ของข้อสันนิษฐานที่ว่าข้อเท็จจริงที่แน่นอนต่าง ๆ นั้น มีอยู่จริง ฉะนั้นในภายหลังกู่ความในข้อตกลงหรือข้อสัญญานี้จะถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธในความถูกต้องหรือความมีอยู่จริงของข้อสันนิษฐานในเรื่องข้อเท็จจริงนั้น ๆ ดังนั้น ในกรณีระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่า ทั้งเจ้าของที่ดินเองและผู้เช่าไม่สามารถที่จะปฏิเสธกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นได้ว่าผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงก็คือเจ้าของที่ดิน และผู้เช่าก็จะปฏิเสธไม่ชำระค่าเช่าให้เจ้าของที่ดินหรือปฏิเสธไม่จัดการซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ โดยการปฏิเสธว่าเจ้าของที่ดินไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นไม่ได้ และในทางกลับกัน เจ้าของที่ดินก็จะปฏิเสธไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงหรือสัญญานั้นไม่ได้ และนอกจากนี้กฎหมายอังกฤษยังมีหลักอีกว่าหลักกฎหมายปิดปากโดยข้อตกลงหรือสัญญานี้ยังจะมีอยู่ต่อไปเพียงในระหว่างที่ข้อตกลงหรือสัญญานั้นยังมีผลอยู่ ดังนั้นภายหลังจากเข้านั้นสิ้นสุดหรือหมดอายุแล้ว ผู้เช่าก็ไม่ถูกปิดปากที่จะปฏิเสธกรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ดินนั้น^๒

^๑(1848), 2 Exch, 654. (from Rupert Cross and Nancy Wilkins, An Outline of the Law of Evidence. p. 169.)

^๒*Harrison v. Walls*, (1967) 1.Q.B. 263. (from Rupert Cross, Evidence p. 348.)

นอกจากหลักกฎหมายปิดปากโดยข้อสัญญาหรือข้อตกลงนี้จะได้ใช้กับกรณีระหว่าง เจ้าของที่ดินกับผู้เช่าแล้ว หลักกฎหมายปิดปากโดยข้อตกลงหรือข้อสัญญาตามกฎหมายของอังกฤษนี้ยังสามารถนำไปใช้กับหลักเรื่องตัวการตัวแทน ผู้ฝากกับผู้รับฝากอีกด้วย

(๒) กฎหมายปิดปากโดยการกระทำเป็นตัวแทน (Estoppel By Representation)

กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้กระทำการเป็นตัวแทนและได้กระทำกับอีกคนหนึ่ง ไม่ว่าจะโดยการกล่าว การกระทำหรือโดยความประพฤติซึ่งภายใต้หน้าที่ของการกระทำเป็นตัวแทนแล้ว มีหน้าที่จะต้องพูดหรือกระทำ และไม่ว่าโดยการนิ่งหรือการอยู่เฉย ๆ จะโดยเจตนาหรือโดยข้อสันนิษฐานก็ตาม และผลจากการกระทำนี้ได้เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้เชื่อในการกระทำเป็นตัวแทนนั้นและทำให้บุคคลนั้น ๆ ได้เปลี่ยนฐานะเดิมไปจนเกิดความเสียหาย ดังนั้นถ้าหากมีการฟ้องร้องกันขึ้นมาในภายหลังระหว่างผู้กระทำเป็นตัวแทนกับผู้ที่ถูกกระทำไปตามที่เชื่อในความเป็นตัวแทนนี้แล้ว ผู้กระทำเป็นตัวแทนนี้ก็จะถูกปิดปากไม่ให้กระทำหรือพยายามที่จะหยิบยกพยานหลักฐานเพื่อที่จะยืนยันในการเป็นตัวแทนของเขาในเมื่อบุคคลที่ได้เชื่อนั้นได้คัดค้านไว้แล้ว

จากหลักอันนี้เองต่อมาศาลของอังกฤษก็ได้วางกฎเกณฑ์ของหลักกฎหมายปิดปากโดยการกระทำเป็นตัวแทนไว้ คือ

ก. การกระทำเป็นตัวแทนนี้จะต้องเป็นการกระทำในเรื่องข้อเท็จจริงเท่านั้น จะเป็นข้อกฎหมายไม่ได้ กล่าวคือ กฎหมายของระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) แล้วถือว่าการกระทำเป็นตัวแทนในเรื่องของกฎหมายแล้วจะไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากขึ้น และนอกจากนี้ตามหลักกฎหมายของอังกฤษก็ยังถือว่าการให้สัญญาในเรื่องความประพฤติในอนาคต หรือว่าการกระทำเป็นตัวแทนในเรื่องเจตนาในอนาคตนั้น ไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากขึ้น แต่อย่างไรก็ดีในคดี Central London Property Trust, Ltd. v. High Trees House, Ltd.^๑ ศาลอังกฤษ

^๑(1947) K.B. 130 (from R.J. Walker and M.G. Walker, The English Legal System. p. 571.)

ได้รับจัดตั้งตัดสินว่า การกระทำเป็นตัวแทนในเรื่อง เจตนาในอนาคตนั้นอาจก่อให้เกิดกฎหมาย
 ปิดปากได้เพื่อความยุติธรรม โดยจะปิดปากบุคคลซึ่งได้เป็นผู้กระทำนั้น นอกจากนี้ศาลยังได้วาง
 หลักไว้ว่าการปิดปากในกรณีเช่นนี้ให้สิทธิ เฉพาะจำเลย เท่านั้นที่จะอ้างได้ โจทก์ไม่มีสิทธิที่จะ
 อ้างและนอกจากนี้ยังอยู่ในดุลยพินิจของศาลด้วยที่จะอนุญาตหรือไม่ โดยศาลจะอนุญาตให้ เฉพาะ
 กรณีถ้าหากว่าจะ เป็นการเที่ยงธรรมและยุติธรรมสำหรับจำเลย ซึ่งกรณีนี้แตกต่างกับกรณี เรื่อง
 การปิดปากโดยการกระทำเป็นตัวแทนโดยทั่วไปซึ่งไม่มีข้อจำกัดไว้

ข. การกระทำเป็นตัวแทนนี้จะต้องไม่เคลือบคลุม กล่าวคือ การกระทำนั้นจะต้อง
 มีความชัดเจนแน่นอน และนอกจากนี้การกระทำเป็นตัวแทนนี้ก็อาจจะ เป็นการแสดงออกมาให้
 เห็นหรืออาจจะ เป็นโดยปริยายก็ได้ ซึ่งบางครั้งก็ เป็นการยากที่จะชี้ให้เห็นได้ว่าในกรณีใดจะถือ
 ว่าเป็นการกระทำเป็นตัวแทนโดยปริยายดัง เช่นในคดี Pickard v. Sears ผู้จำนองได้นำ
 เครื่องจักรไปจำนองไว้กับผู้รับจำนอง และผู้รับจำนองก็ยอมให้เครื่องจักรยังคงอยู่ในความ
 ครอบครองของผู้จำนอง ต่อมา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของผู้จำนองก็ได้ยึด เครื่องจักรนี้ ฉะนั้นผู้รับ
 จำนองจึงถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธว่า เครื่องจักรนี้เป็นของผู้จำนองลูกหนี้ เนื่องจากการกระทำ
 ของผู้รับจำนองก็เท่ากับ เป็นการกระทำเป็นตัวแทนโดย เจตนาในผลอันนั้นแล้ว ฉะนั้นจึง เห็นได้ว่า
 ในคดีนี้ไม่มีการแสดงออกในการกระทำเป็นตัวแทนให้เห็น แต่โดยการกระทำหรือความประพฤติ
 ของผู้รับจำนอง ย่อมถือว่าเป็น เรื่องการกระทำเป็นตัวแทนโดยปริยายแล้วว่าผู้รับจำนองไม่มีสิทธิ
 ในเครื่องจักรนั้นแล้ว

ในคดี Freeman v. Cooke ผู้รับโอนทรัพย์สินจากบุคคลผู้ล้มละลายไม่ถูกปิดปาก
 ในการที่จะพิสูจน์ถึงความเป็น เจ้าของในสังหาริมทรัพย์ของผู้ล้มละลายซึ่งถูกยึดโดย เจ้าพนักงาน
 เพราะว่าผู้รับโอนได้กล่าวโต้แย้งไว้ชัดเจนในเรื่องบุคคลซึ่ง เป็นเจ้าของ ถึงแม้ว่าบุคคลล้มละลาย
 จะได้ปฏิเสธว่าตนไม่ได้เป็น เจ้าของก็ตาม

นอกจากนี้ตามหลักกฎหมายอังกฤษถือว่า การนิ่งเฉยโดยปราศจากการกระทำหรือ
 ความประพฤต้อื่นๆ ไม่สามารถที่จะถือได้ว่าเท่ากับ เป็นการกระทำเป็นตัวแทน เว้นแต่จะมีหน้าที่
 ที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงนั้น ๆ แต่ได้เพิกเฉยไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงนั้น ๆ ตัวอย่าง เช่น

เจ้าของที่ดินที่ไค้ฉิ่ง เฉยยอมให้ผู้อื่นสร้างสิ่งก่อสร้างลงในที่ดินของตนเอง โดยรู้อยู่แล้วว่าผู้สร้างนั้นได้เข้าใจผิดหรือทักทัก เอาว่าที่ดินนั้น เป็นของผู้สร้าง และ เจ้าของที่ดินก็ เทิก ฉยไม่บอกให้ผู้สร้างรู้ เช่นนี้ เจ้าของที่ดินก็ยอมถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธในข้อเท็จจริง เช่นนี้ที่ว่าที่ดินนี้ เป็นของผู้สร้างสิ่งก่อสร้าง หรือเช่นในคดี Greenwood v. Martins Bank, Ltd^๑ ภรรยาได้ปลอม เช็คของสามีแล้วไปเบิกเงินธนาคาร สามีก็ เทิก ฉยไม่แจ้งให้ธนาคารรู้ว่าภรรยาได้ปลอม เช็คของตนไป ฉะนั้นสามีจึงถูกปิดปากในการที่จะกล่าวอ้างว่าภรรยาได้นำ เช็คปลอมมา เบิก เพราะว่าตนมีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงให้ธนาคารรู้แต่กลับ เทิก ฉยไม่แจ้งให้ธนาคารรู้ ธนาคารจึงมีสิทธิที่จะหักเงินที่ได้จ่ายให้ภรรยาไปจากบัญชีของสามีได้

ค. การกระทำ เป็นตัวแทนหรือความประพฤดิที่จะถือว่่า เท่ากับ เป็นการกระทำ เป็นตัวแทนนั้น จะต้องได้กระทำไปโดย เจตนาที่จะชักชวนให้บุคคลอื่นได้ เข้ากระทำด้วย กล่าวคือ การกระทำนั้น เป็นเหตุให้บุคคลอื่นหลง เชื่อ และได้กระทำไปตามที่หลง เชื่อนั้น เช่นคดี Carr v. London and North Western Rail Co.^๒ ศาลวินิจฉัยว่่า บุคคลใดก็ตามโดยความประพฤดิ เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้หลง เชื่อ และต่อมาภายหลัง ก็ได้กระทำไปตามที่ได้เชื่อนั้นจนได้รับความเสียหาย บุคคลแรกนั้นยอมจะถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธในความเป็นจริงหรือความประพฤดิ นั้น ๆ ของตน

ง. จากการกระทำ เป็นตัวแทนนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลซึ่งได้ เข้ากระทำ การนั้นด้วย หมายความว่าผู้ที่ได้ เข้ากระทำ การกับผู้ที่ได้กระทำ เป็นตัวแทนนี้จะได้รับความเสียหาย ถ้าหากว่าการกระทำ เป็นตัวแทนนั้น ไม่ เป็นความจริง แต่อย่างไรก็ดี คู่ความที่ถูกปิดปากจะไม่ สามารถที่จะกล่าวอ้างว่าการกระทำ เป็นตัวแทนนั้นชอบหรือไม่ชอบ

^๑(1933) A.C. 51 (from G.D. Nokes, An Introduction to Evidence, p. 231.)

^๒(1875), L.R. 10 C.P. 307. (from Rupert Cross, Evidence p. 348).

(๓) กฎหมายปิดปากโดยความประมาท เลิน เล่อ (Estoppel by Negligence) ในข้อนี้หมายความว่าบุคคลใดซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวัง แต่ได้กระทำไปโดยประมาท และเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้เชื่อในความเป็นอยู่หรือการมีอยู่ในข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่ง ต่อมาได้กระทำไปตามที่เชื่อนี้จนได้รับความเสียหาย ดังนั้นบุคคลที่ได้กระทำไปโดยประมาทนี้จะถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธในข้อเท็จจริงนั้น ๆ และนอกจากนี้ตามหลักกฎหมายของอังกฤษก็ยังมีหลักอีกว่าการประมาทของคู่ความนั้น ๆ จะทำให้เป็นการง่ายหรือ เป็นการสะดวกในการที่จะกระทำผิดในการหลอกลวงคู่ความอื่น ๆ ฉะนั้นตามหลักเกณฑ์ในข้อนี้บุคคลหรือข้อความที่จะอาศัยประโยชน์หรือได้รับประโยชน์จากกฎหมายปิดปากโดยการประมาทนี้ ก็คือ ผู้เคราะห์ร้ายจากการหลอกลวงของบุคคล ซึ่งไม่ใช้ความระมัดระวังในเมื่อมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวัง เช่นในคดี London Joint-Stock Bank, Ltd. v. Macmillan^๑ จำเลยเขียนเช็คโดยเลิน เล่อ โดยปล่อยให้มียช่องว่างไว้และมอบให้เสมียนไปเบิกจากธนาคาร ดังนั้นเสมียนจึงได้ไปเติมตัวเลขจำนวนเงินเพิ่มขึ้น และได้ไปเบิกเงินจากธนาคารซึ่งธนาคารก็ได้จ่ายไปตามจำนวนนี้ ดังนั้นศาลฎีกาอังกฤษจึงได้ตัดสินว่าธนาคารมีสิทธิหักเงินจากบัญชีของจำเลยตามจำนวนที่ธนาคารได้จ่ายไปให้กับเสมียนได้ ทั้งนี้ เป็นเพราะความประมาทของจำเลยเองที่เขียนเช็คโดยมีช่องว่างไว้ จึงทำให้เสมียนเติมตัวเลขเพิ่มขึ้นได้ และเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องใช้ความระมัดระวัง แต่กลับไม่ได้ใช้ด้วย

คดี Coventry Shepherd & Co. v. Great Eastern Rail. Co.^๒ ผลงานของบริษัทจำเลยโดยประมาทได้ออกใบรับของเป็น ๒ จำนวน ทั้ง ๆ ที่มีเพียงจำนวนเดียว เจ้าของสินค้าจึงนำไปจำหน่ายเป็นสองราย ดังนั้นบริษัทจำเลยจึงถูกปิดปากไม่ให้ปฏิเสธ

^๑ (1918) A.C. 777, H.L. (from G.D. Nokes, An Introduction to Evidence p. 232.)

^๒ (1883) 11. Q.B.D. 776 (from Rupert Cross and Nancy Wilkins, An Outline of the Law of Evidence. p. 170.)

ว่าจริง ๆ แล้ว สิ้นค่านั้นมีเพียงจำนวนเดียว

แต่อย่างไรก็ดี ตามหลักกฎหมายของอังกฤษก็มีอีกว่า ถ้าบุคคลใดไม่มีหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวังแล้ว กรณีนี้ก็จะไม่เกิดมีกฎหมายปิดปากโดยการประมาทขึ้น กล่าวคือ บุคคลนั้นจะไม่ถูกปิดปากในการที่จะปฏิเสธว่าความจริงเป็นอย่างอื่น และยังคงกล่าวกันอีกว่า ในคดีที่มีพยานหลักฐาน เป็น เอกสารหนังสือหรือ เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับ เอกสารแล้ว คู่ความแต่ละฝ่ายก็จะมีหน้าที่ในการที่จะต้องใช้ความระมัดระวังเลย เช่นในคดี *Compbell Disxount Co. v. Galt*^๑ จำเลยได้ทำสัญญาในการเข้าซื้อกับโจทก์ และจำเลยได้ลงนามไว้ในที่ว่าง ฉะนั้นโจทก์จึงได้เต็มราคาซื้อขายซึ่งไม่ใช่ราคาที่แท้จริงลงไป ดังนั้นจำเลยย่อมไม่ถูกปิดปากในการที่จะโต้แย้งราคาที่โจทก์เต็มลงไปได้ และนอกจากนี้การที่เจ้าหน้ออกใบรับ เงินมากกว่าจำนวนที่ได้รับไปนั้นก็ไม่เป็นการปิดปากเจ้าหน้อที่ก็น่าสืบว่าเจ้าหน้อไม่ได้รับเงินเลย หรือว่าได้รับเงินน้อยกว่าที่ปรากฏในใบรับเงินนั้น เพราะว่าในกรณีนี้เจ้าหน้อไม่มีหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวังแต่อย่างใด

สำหรับหลักกฎหมายปิดปากโดยความประพฤติดตามหลักกฎหมายของอเมริกา นั้นกฎหมายของอเมริกา ถือว่าการปิดปากโดยความประพฤตินี้ก็คือกฎ เกณฑ์ซึ่งคู่ความที่รับรู้หรือควร จะรู้ความจริงอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นจะสิ้นโอกาสอย่างสมบูรณ์ไม่ว่าจะทั้งในด้านกฎหมายหรือความยุติธรรมในการที่จะปฏิเสธ หรือที่จะกล่าวอ้าง เป็นอย่างอื่น หรือกล่าวในทางตรงกันข้ามใน เรื่องข้อเท็จจริงที่สำคัญ ไม่ว่าจะโดยคำพูด หรือความประพฤติ โดยการยืนยันหรือการปฏิเสธ และจะโดยเจตนาหรือประมาท เลินเล่อก็ตาม ซึ่งได้ทำให้หรือชักชวนให้บุคคลอื่นได้หลง เชื่อและได้กระทำไปตามที่เชื่อนั้น จนทำให้ฐานะเดิมของ เขาต้อง เปลี่ยนไปและ เกิดความเสียหายขึ้น เช่นในคดี *Taylor v. Quinn*^๒ ศาลได้วางหลักไว้ว่า กฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้มีรากฐานอยู่

^๑ (1961) 2 All E.R. 104. (from Rupert Cross and Nancy Wilkins, An Outline of the Law of Evidence, p. 171.)

^๒ 68 Ohio App, 22 (from American Jurisprudence, Volume 28, p. 629.)

บทฤษฎีที่ว่า เมื่อบุคคลใดซึ่งโดยความประพฤติของเขาแล้วได้ก่อให้เกิดบุคคลอื่นได้เปลี่ยนฐานะของเขาไป และ เกิดความเสียหายหรือได้รับความเสียหายหรือทำให้ต้องเสียเปรียบ ดังนั้นบุคคลนั้นก็ จะถูกปิดปากในการที่จะอาศัยประโยชน์จากความประพฤติ เช่นนั้น

ในคดี Sanborn v. Maryland Casualty Co.^๑ ศาลก็ได้กล่าวว่า กฎหมายปิดปากโดยความประพฤติมีรากฐานอยู่บนความคิดที่ว่า เมื่อบุคคลใดได้กระทำการเป็นตัวแทนโดยชัดแจ้งแล้ว ภายหลังจากนั้นบุคคลนี้จะมา เปลี่ยนแปลงฐานะของตนอันจะทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นซึ่งได้เชื่อในการกระทำเป็นตัวแทนนั้นไม่ได้

นอกจากนี้ ศาลยังได้กล่าวว่า หลักเกณฑ์ในเรื่องการปิดปากโดยความประพฤตินี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความชอบธรรม ซึ่งถูกครอบคลุมโดยกฎเกณฑ์ในเรื่องความยุติธรรม ซึ่งจะเป็นการขัดขวางหรือกีดกันความไม่ยุติธรรมหรือความอยุติธรรมทั้งหลาย

ฉะนั้นโดยสาระของกฎหมายปิดปากโดยความประพฤติแล้ว ก็คือจะทำให้คู่ความฝ่ายหนึ่งสิ้นโอกาสในแง่กฎหมาย และจะถูกกีดกันในอันที่จะกล่าวอ้าง หรือปฏิเสธ ข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่ง เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำดั้งเดิมของเขา และนอกจากนี้ สาระของกฎหมายปิดปากโดยความประพฤติก็น่าอยู่ที่ว่า คู่ความฝ่ายที่ได้เชื่ออย่างมีเหตุผลในการกระทำของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้รับความเสียหาย ถ้าหากว่าบุคคลหลังนี้ได้รับอนุญาตในการที่จะกล่าวอ้างความมีอยู่ของข้อเท็จจริงใด ๆ ซึ่งแตกต่างไปจากข้อเท็จจริง เดิมนั้น

แต่อย่างไรก็ดี ตามหลักกฎหมายของอเมริกา ก็ถืออีกว่าการใช้หลักกฎหมายปิดปากโดยความประพฤติจะต้องอยู่บนรากฐานหรือบนพื้นฐานของความถูกต้อง ความสุจริต และความยุติธรรมในการกระทำต่อกันโดยมีวัตถุประสงค์หรือเจตนามุ่งหมายที่จะช่วย เหลือกฎหมายในการที่จะส่งเสริมให้มีความยุติธรรม และซึ่งถ้าหากปราศจากหลักเกณฑ์หรือกฎเกณฑ์ในข้อนี้แล้ว ความยุติธรรมก็จะ

^๑255 Iowa 1319, 125 NW 2d 758 (from Ibid, p. 629.)

เกิดขึ้นมาแทน เช่นในคดี *Gillett v. Wiley*^๑ ศาลได้กล่าวว่าหลักเกณฑ์ในการปิดปาก โดยความประพฤตินี้จะไม่นำมาใช้ เว้นแต่จะเป็นการกล่าวอ้างในสิทธิหรือเป็นข้อพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งถ้าหากจะนำมาใช้เป็นประโยชน์อย่างอื่นแล้วก็จะ เป็นการขัดกับความยุติธรรม ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่ากฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้มีรากฐานอยู่บนกฎเกณฑ์ของความซื่อสัตย์สุจริต ความถูกต้องและที่สำคัญคือ มีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมสิทธิความยุติธรรม ถึงที่สุด และจะเป็นการขัดขวางการฉ้อฉลหรือการฉ้อโกง และความไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และนอกจากนี้ยังจะขัดขวางไม่ให้มีการหลอกลวงโดยการนิ่งเฉยของคู่ความอีกด้วย หรือจะกล่าวในอีกแง่หนึ่งก็ได้ว่า กฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้จะหีบยกมาใช้ได้แต่เพียง เป็นข้อต่อสู้ตามกฎหมายหรือความยุติธรรม หรือเป็นการ เรียกร้องซึ่งจะต้องกระทำโดยสุจริตและไม่สามารถที่จะกล่าวอ้างไปในทางที่จะ เป็นการส่งเสริมให้มีการฉ้อฉลหรือการฉ้อโกง ความไม่ยุติธรรม หรือความไม่ถูกต้องในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งจะไม่ เป็นการส่งเสริมอาชญากรรมอีกด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้จะใช้ในฐานะ เป็นเพียงโล่ห์ เท่านั้นไม่ใช้ใช้เป็นดาบ^๒ กล่าวคือกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้จะใช้เป็นอาวุธเพื่อทำร้ายใครไม่ได้ หรือก็คือจะใช้เป็น เหตุแห่งการฟ้องร้องไม่ได้ แต่จะใช้เป็น เพียง เครื่องป้องกันเท่านั้น ซึ่งก็คือจะใช้เป็นข้อต่อสู้ เช่นในคดี *Klein v. Farmer*^๓ ซึ่งศาลได้กล่าวว่ากฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้จะนำมาใช้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดความยุติธรรมถึงที่สุด และหีบยกนำมาใช้ก็เพียงเพื่อสำหรับ เป็น เครื่องป้องกัน เท่านั้น แต่ไม่ใช่เป็นอาวุธเพื่อทำร้าย

ในคดี *Varela v. Board of Police Comr*^๔ ซึ่งศาลได้กล่าวไว้ว่า กฎหมาย

^๑126 Ill 310, 14 NE 287 (from American Jurisprudence, Volume 28. p. 631.)

^๒American Jurisprudence, p. 639.

^๓Ibid, p. 637.

^๔Ibid.

ปิดปากโดยความประพฤตินี้จะนำมาใช้ เป็นข้อต่อสู้และจะ เป็นการขัดขวางหรือกีดกันไม่ให้บุคคล กระทำหรือนำข้อได้เปรียบซึ่งไม่ เป็นธรรมมาใช้ แต่ไม่ใช่ เป็นการทำให้เกิดข้อได้เปรียบซึ่งไม่ เป็นธรรมขึ้น

และนอกจากนี้การใช้กฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้ ตามกฎหมายของอเมริกา ยังมีหลักอีกว่าการใช้กฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้ จะต้องใช้อย่างเคร่งครัด และจะไม่สามารถใช้บังคับได้ เว้นแต่จะ เป็นการพิสูจน์ในเรื่อง เฉพาะ และข้อเท็จจริงที่จะก่อให้เกิด เป็นกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้จะต้องไม่ เคลือบคลุมด้วย เช่นในคดี Hall v. Henderson^๑ ศาลได้กล่าวว่า กฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้จะต้องไม่ เกิดขึ้นจาก ข้อเท็จจริงที่เคลือบคลุม แต่จะต้อง เกิดขึ้นหรือตั้งขึ้นโดยข้อเท็จจริงที่แน่นอนชัดแจ้งและปราศจาก ข้อสงสัย และรวมทั้งจะต้องไม่อาจมีความหมาย เป็นสองทางด้วย และการกระทำหรือความ ประพฤติที่จะ เรียกร้องหรือจะกล่าวอ้างว่า เป็นการปิดปากนั้น จะต้องขัดกันกับสิทธิที่เกิดขึ้นใน ภายหลังด้วย และจะต้องปรากฏอย่างชัดแจ้งว่า มันได้กระทำโดยคู่ความซึ่งจะต้องถูกผูกมัดด้วย และนอกจากนี้ที่สำคัญที่สุดก็คือกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้จะใช้บังคับ เฉพาะ ระหว่างคู่กรณี เท่านั้น จะไม่ใช่บังคับกับบุคคลภายนอกด้วย กล่าวคือ บุคคลภายนอกจะไม่ถูกบังคับด้วย

โดยสรุปใน เรื่องคู่ความหรือคู่กรณีที่จะถูกผูกมัดนั้น ตามหลักกฎหมายของอเมริกา ก็ได้กำหนดไว้ว่า คู่ความที่จะ เรียกร้อง หรือกล่าวอ้างให้ใช้กฎหมายปิดปากและคู่ความที่จะต้อง ถูกปิดปากนั้น จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์อย่างใดบ้าง ไว้ดังนี้

หลักเกณฑ์สำหรับคู่ความที่จะ เรียกร้องหรือกล่าวอ้างให้ใช้กฎหมายปิดปากได้

๑. จะต้องถูกลวงหรือก่อให้เกิดเข้าใจผิด กล่าวคือ คู่ความนั้นได้เชื่อในการกระทำของ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะโดยคำพูดหรือการกระทำ และโดยการ เชื่อ เช่นนี้จึงได้ไว้ใจและ ทำให้เข้าใจผิด ดังนั้นจึงได้กระทำ หรือละ เว้นกระทำตามคำประกาศหรือความประพฤติของ

^๑126 Ala 449, 28 So 531 (from American Jurisprudence,

คู่ความที่ถูกปิดปากไป ในคดี *Lintern v. Zentz*^๑ ศาลได้วางหลักไว้ว่า จะไม่มีการปิดปากเกิดขึ้น เว้นแต่คู่ความฝ่ายหนึ่งจะถูกทำให้เข้าใจผิด และได้รับความเสียหายโดยการกระทำของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง

ในคดี *McKittrick v. Missouri Utilities Co.*^๒ ศาลวินิจฉัยว่าสิ่งจำเป็นแก่กฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินั้นก็ได้แก่การที่คู่ความฝ่ายที่ได้เรียกร้องกฎหมายปิดปากได้เชื่อในการกระทำเป็นตัวแทนของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือถูกทำให้เข้าใจผิดและได้กระทำไปตามที่ได้เชื่อ หรือตามที่ได้เข้าใจผิดไปนั้น

และนอกจากนี้ศาลอเมริกันยังได้วางหลักไว้อีกด้วยว่า จะไม่มีกฎหมายปิดปากซึ่งเป็นประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเกิดขึ้น ถ้าหากว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่รู้ในข้อเท็จจริงหรือความจริงเลยว่าได้มีการกระทำเป็นตัวแทนใด ๆ เกิดขึ้น ฉะนั้นจากหลักอันนี้จึงเห็นได้ว่า คู่ความไม่สามารถที่จะอาศัยประโยชน์ในสิ่งที่ตนไม่รู้ รวมทั้งจะถือว่าคู่ความถูกทำให้เข้าใจผิดในสิ่งที่ตนไม่รู้ก็ไม่ได้ด้วย

๒. มีการเปลี่ยนแปลงสถานะหรือตำแหน่ง กล่าวคือ นอกจากคู่ความที่ได้อ้างกฎหมายปิดปากจะต้องได้กระทำหรือละเว้นกระทำตามที่ได้เชื่อนั้นแล้ว คู่ความฝ่ายที่เรียกร้องนั้นยังจะต้องได้เปลี่ยนสถานะไปจากเดิมด้วย แต่อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงในสถานะของคู่ความนี้ ความเห็นส่วนใหญ่แล้ว เห็นว่าไม่ค่อยมีความสำคัญหรือความจำเป็นมากนัก

๓. จะต้องได้รับความเสียหายหรือมีความเสียหายเกิดขึ้น ตามความหมายในข้อนี้คือ คู่ความฝ่ายที่ได้เรียกร้องให้ใช้กฎหมายปิดปากจะต้องได้รับความเสียหาย เนื่องจากกระทำ

^๑327 Mich 595, 42 NW 2d 753, 18 ALR 2d 713 (from Ibid, p. 712.)

^๒339 Mo 385, 96 SW 2d 607, 106 ALR 1169 (from Ibid, p. 712.)

หรือละเว้นการกระทำใด ๆ ตามที่ได้เชื่อนั้น และในเรื่องความเสียหายนี้ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดหรือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเรียกร้องให้ใช้กฎหมายปิดปาก ดังที่ได้มีการกล่าวโดยทั่วไปแล้วว่า ความบาดเจ็บหรือความเสียหายที่มีต่อความที่เรียกร้องกฎหมายปิดปากเป็นสิ่งจำเป็นหรือเป็นสาระสำคัญอย่างหนึ่งของหลักเรื่องกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้ และโดยที่หลักกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้ เป็นการกีดกันหรือขัดขวางการฉ้อฉลหรือการฉ้อโกง และความไม่ยุติธรรมทั้งหลาย ดังนั้นจึงกล่าวกันว่าจะไม่มีกฎหมายปิดปากเกิดขึ้น ถ้าหากว่าไม่มีการบาดเจ็บ ความเสียหายหรือการสูญเสียต่อความฝ่ายที่ได้เรียกร้อง เช่น ในคดี *Lytle v. Payette-Oregon Slope Irrig Dist*^๑ การกล่าวอ้างข้อเท็จจริงในคำให้การจะไม่ก่อให้เกิดการปิดปาก เว้นแต่จะเป็นการกระทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่กระทำหรือละเว้นกระทำตามที่เชื่อ

ในคดี *Boon v. Citizens Bank & T.Co*^๒ คู่ความจะไม่ถูกปิดปากที่จะกล่าวอ้างความจริงหรือสามารถที่จะบังคับตามสิทธิที่ตนมีอยู่ก็ได้ เว้นแต่โดยความประพฤติของคู่ความนี้จะทำให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิของอีกฝ่ายหนึ่ง

ในคดี *Deitrick v. Greaney*^๓ กฎหมายปิดปากจะเกิดขึ้นในกรณีที่มีการหลอกลวงและทำให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความฝ่ายที่ได้หลงเชื่อ

นอกจากนี้ ในเรื่องการบาดเจ็บหรือความเสียหายนี้จะต้อง เป็นความเสียหายที่แท้จริง และต้อง เป็นสาระสำคัญด้วย ไม่ใช่เป็นเพียงความเสียหายตามระเบียบหรือตามหลักวิชาการเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ดี หลักเกณฑ์ในข้อนี้ไม่ได้หมายความว่า การที่จะร้องขอหรือกล่าวอ้างให้ใช้กฎหมายปิดปากนี้คู่ความนั้น ๆ จะต้องบาดเจ็บหรือได้รับความเสียหายเท่านั้น โดยไม่ได้มี

175, Or 276, 152 P2d 934, 156 ALR 894 (from Ibid., p. 716.)

154, Tenn 241, 290 SW 39, 50 ALR 1369 (from Ibid.)

309, US 190, 84 L ed 694, 60 SCT 480 (from Ibid.)

การพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ข้ออื่น ๆ ด้วยเลย กล่าวคือ ตามหลักเกณฑ์ในข้อนี้แล้วหมายความว่า การที่จะอาศัยประโยชน์หรืออ้างกฎหมายปิดปากได้นั้นจะต้องดูหลักเกณฑ์อื่น ๆ ประกอบด้วย คือ คู่ความนั้นได้ถูกทำให้เข้าใจผิดจนทำให้เปลี่ยนแปลงสถานะใด ๆ และได้รับความเสียหายขึ้น

๔. ต้องสุจริตและบริสุทธิ์ โดยที่หลักเกณฑ์ของกฎหมายปิดปากโดยความประพฤติ

ตั้งอยู่บนรากฐานในเรื่องความชอบธรรมและเรื่องความสุจริต กล่าวคือ คู่ความที่จะเรียกร้อง หรืออ้างกฎหมายปิดปากได้นั้นจะต้อง เชื่อโดยสุจริตและบริสุทธิ์ใจในคำพูดหรือความประพฤติของ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ถ้านุคคลใดกระทำโดยไม่ชอบหรือได้กระทำโดยฉ้อฉลแล้ว บุคคลนั้น ๆ ก็จะไม่อ้างหรือจะอาศัยประโยชน์จากกฎหมายปิดปากไม่ได้ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงกล่าวได้ว่า ความหลักในข้อนี้ เฉพาะบุคคลที่บริสุทธิ์และสุจริต เท่านั้นที่จะร้องขอหรืออาศัยประโยชน์จากกฎหมาย ปิดปากได้ ดังในคดี *McMartin v. Continental Inc Co*^๑ บุคคลที่กระทำต่อคู่ความอีก ฝ่ายหนึ่งโดยกลฉ้อฉลนั้น ไม่สามารถที่จะเรียกร้องหรืออ้างกฎหมายปิดปากได้

คดี *Singewald v. Gerden*^๒ การที่จะเรียกร้องให้มีการใช้กฎหมายปิดปากโดย ความประพฤติได้จะต้องขึ้นอยู่กับการกระทำโดยสุจริตและบริสุทธิ์

คดี *Bradford v. Western Oldsmobile, Inc*^๓ ความประพฤติใด ๆ ที่จะ อ้างในฐานะเป็นกฎหมายปิดปากนั้น ถ้าคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้างกฎหมายปิดปากได้เป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น หรือได้มีส่วนช่วยในการก่อให้เกิดขึ้นโดยตรงแล้ว ก็จะไม่เกิดมีกฎหมายปิดปากขึ้น

๕. การไม่รู้ในข้อเท็จจริง ตามความหมายในข้อนี้แล้วถือว่าสารสำคัญของกฎหมาย ปิดปากก็คือการไม่รู้ในข้อเท็จจริงของคู่ความ กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วถือว่าความไม่รู้ใน ข้อเท็จจริงในเรื่องที่ได้มีการเรียกร้องกันนั้น เป็นมูลฐานของสิทธิในการที่จะกล่าวอ้างกฎหมาย

^๑41 Minn 198, 42 WW 934 (from Ibid, p. 719.)

^๒37 Del th 252, 139 A 2d 838. (from Ibid, p. 719)

^๓222 Or 440, 353 P 2d 232 (from Ibid, p. 719.)

ปิดปากโดยความประพฤตินั้น แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่เป็นการเสมอไปที่กฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคู่ความไม่รู้ในข้อเท็จจริง เพราะในบางกรณีกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้อาจจะเกิดขึ้นได้ถึงแม้คู่ความจะรู้ในข้อเท็จจริงนั้น ๆ เช่น เจ้าของในสิทธิหรือกรรมสิทธิ์ที่รู้จักกันอยู่แล้ว แต่อาจจะโดยการกระทำการนิ่งเฉย หรือการกระทำเป็นตัวแทนของเขาได้ทำให้บุคคลอื่น เชื่อและได้กระทำตามที่ เชื่อนี้ว่า เจ้าของนั้นได้สละหรือทอดทิ้งสิทธิหรือกรรมสิทธิ์ ดังนั้น เจ้าของสิทธิหรือกรรมสิทธิ์จึงถูกปิดปากในการที่จะกล่าวอ้างต่อบุคคลที่ได้รับ ความเสียหาย ซึ่งได้เปลี่ยนสถานะ เดิมไปอันเนื่องมาจากการ เชื่อในการกระทำการนิ่งเฉย หรือการกระทำเป็นตัวแทนของ เจ้าของนั้น แต่โดยปกติแล้วศาลจะปฏิเสธไม่ยอมให้เกิดกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้ขึ้น ใน เมื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายได้รู้ในข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญแล้ว เช่น

ในคดี *Eltinge v. Santos*^๑ จะไม่มีกฎหมายปิดปากเกิดขึ้นใน เมื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายในคดีได้รู้ในข้อเท็จจริง และไม่มี การกระทำใดซึ่งได้ทำโดยคู่ความฝ่ายหนึ่งที่จะเป็นการทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง เข้าใจผิด

คดี *Rogers v. Portland & Street R. Co*^๒ ในการที่จะก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินั้น ความประพฤตินิ่งเฉย หรือการหลอกลวงของบุคคลที่จะถูกปิดปากนั้นจะต้อง เป็นการกระทำต่อบุคคลซึ่งไม่รู้ในข้อเท็จจริงที่แท้จริง

คดี *Yoang v. Illinois Athletic Club*^๓ ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายได้รู้ในข้อเท็จจริงนั้น แต่คู่ความฝ่ายหนึ่งได้กระทำไปโดยสำคัญผิดในข้อกฎหมาย ดังนั้นคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่สามารถที่จะกล่าวได้ว่าตนถูกหลอกลวงซึ่งมีผลทำให้ไม่สามารถที่จะ เรียกร้องให้นำกฎหมายปิดปากมาใช้ได้

^๑171 Cal 278, 152 P 915 (from Ibid, p. 722.)

^๒100 Mc 86, 60 A 713 (from Ibid, p. 723.)

^๓310 Ill 75, 141 WE 369, 30 ALR 985 (from Ibid, p. 723.)

หลักเกณฑ์สำหรับคู่ความที่จะต้องถูกปิดปาก

ตามหลักกฎหมายของอเมริกาโดยทั่วไปแล้ว คู่ความที่จะถูกปิดปากมีหลัก เกณฑ์ดังนี้

๑. จะต้องรู้ในข้อเท็จจริง กล่าวคือ โดยกฎ เกณฑ์ทั่วไปแล้วสิ่งที่จำเป็นสำหรับกฎหมาย ปิดปากโดยความประพฤตินั้นอยู่ที่ว่าคู่ความที่จะถูกปิดปากนั้นจะต้องได้รู้ในข้อเท็จจริงนั้น ๆ หรือ อยู่ในฐานะที่ควรจะต้องได้รู้ในข้อเท็จจริงนั้น ๆ เช่น คดี Hekkin v. Plaff^๑ ซึ่งศาลได้ กล่าวว่าการปิดปากโดยความประพฤตินำมาใช้ได้ต่อ เมื่อคู่ความที่จะถูกปิดปากนั้นได้รู้ใน ข้อเท็จจริง

คดี Joos v. Illinois Nat. Guard^๒ ถ้าคู่ความคนใดได้กระทำการ เป็น ตัวแทนไม่ว่าจะโดยคำพูดหรือโดยการกระทำ หรือโดยความประพฤติและได้ชักชวน หรือชักนำ ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งกระทำไปตามนั้น การกระทำเป็นตัวแทนนี้ไม่สามารถที่จะถือว่าเป็นองค์ ประกอบหนึ่งของกฎหมายปิดปากโดยความประพฤติได้ เว้นแต่คู่ความที่เป็นฝ่ายกระทำการเหล่านั้น ได้รู้ในข้อเท็จจริงทั้งหมดนั้น

กฎ เกณฑ์นี้ยังนำไปใช้กับกรณีที่ถูกกฎหมายปิดปากได้พูดกล่าวอ้างขึ้น เพราะ เหตุแห่งการ นิ่งเฉย หรือ เพิกเฉยด้วย และยังนำไปใช้กับกรณีที่เกี่ยวข้องกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินและการโต้แย้ง เขตแดนในกรณีที่ไม่ได้มีการประมาท โดยคู่ความที่ได้ เพิกเฉยไม่กล่าวอ้างในสิทธิของตน แต่ อย่างไรก็ตามการที่คู่ความไม่รู้ถึงสิทธิตามกฎหมายของตนเอง ก็จะไม่ เป็นการขัดขวางหรือกีดกัน ความประพฤติของคู่ความฝ่ายซึ่งจะทำให้เกิดกฎหมายปิดปากขึ้นถ้าหากว่าคู่ความนั้น ๆ ได้รู้ใน ข้อเท็จจริงนั้น ๆ อยู่แล้ว และนอกจากนี้คู่ความแต่ละฝ่ายไม่สามารถที่จะกล่าวอ้างว่าตนไม่รู้ ในข้อเท็จจริงนั้น ๆ หรือความมีอยู่ในสิทธินั้น ๆ ใน เมื่อการที่ไม่รู้นั้น ๆ คู่ความฝ่ายนั้นได้กระทำ ไปโดยไม่ได้ไตร่ตรองหรือโดยไม่เอาใจใส่ในข้อเท็จจริง หรือความจริงนั้น

^๑(CAI) 91 F 60 (from Ibid, p. 645.)

^๒257 Ill 138, 100 NE 505 (from Ibid, p. 645.)

ตั้งในคดี Tracey v. Standard Acei Co.^๑ ซึ่งศาลได้กล่าวไว้ว่า กฎหมาย จะไม่อยู่นิ่งเฉย และยื่นดูคู่ความซึ่งได้ทำให้คู่ความอื่น เข้าใจผิด และ เกิดความเสียหายขึ้น ไม่ว่า จะโดยการไม่รู้ หรือความประมาทหรือโดยเจตนามุ่งร้ายก็ตาม

๒. จะต้องมีเจตนา กล่าวคือ คู่ความที่จะถูกปิดปากจะต้องมีเจตนาหรืออย่างน้อย จะต้องคาดหวังได้ว่า การกระทำหรือความประพฤติของตนเองซึ่งจะก่อให้เกิด เป็นกฎหมายปิดปาก นั้น จะได้รับการไว้วางใจและกระทำตามนั้น โดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือโดยบุคคลอื่น หรือจะกล่าวอีก นัยหนึ่งก็ได้ว่า สารสำคัญที่คู่ความจะถูกปิดปากก็คือคู่ความนั้นจะต้องตั้งใจหรือมีเจตนาว่าถ้อยคำ หรือคำพูด หรือความประพฤติของตนเองจะได้รับความไว้วางใจโดยคู่ความอื่นและจะมีอิทธิพลต่อ การกระทำของคู่ความอื่น ๆ นั้น หรือจะต้องรู้หรือมีเหตุผลที่จะเชื่อหรือคาดหวังว่าจะต้องเกิดผล เช่นนั้น แต่ว่าถ้อยแถลงหรือการยอมรับใด ๆ จะไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากได้ถ้าหากว่าเป็น เพียงการกล่าวและมีเจตนาแต่เพียงเป็นการแจ้งให้รู้ หรือบอกให้รู้แก่บุคคลอื่นโดยไม่มีเจตนา หรือตั้งใจที่จะให้มีอิทธิพลต่อความประพฤติ หรือการกระทำของบุคคลที่ได้เรียกร้อง หรือกล่าว อ้างกฎหมายปิดปาก เช่น

ในคดี Wolf v. Globe Liquor Co.^๒ ศาลวินิจฉัยว่าสารสำคัญที่คู่ความจะต้อง ถูกปิดปากอยู่ที่ว่า คู่ความนั้นโดยเจตนาชักนำ หรือทำให้บุคคลอื่นกระทำตามที่ได้ไว้วางใจในความ ประพฤติ หรือการกระทำของคู่ความที่ถูกปิดปากนั้น

คดี Anfenson v. Banks^๓ ศาลได้กล่าวว่า กฎหมายปิดปากโดยความประพฤติ จะนำไปใช้ได้เพียง เมื่อการกระทำหรือความประพฤติหรือคำพูด หรือถ้อยแถลงของคู่ความที่ถูก ปิดปากได้กระทำไปโดยตั้งใจ หรือภายใต้การล่อลวงซึ่งสันนิษฐานได้ว่าได้กระทำไปโดยตั้งใจ หรือโดย เจตนาที่จะมีอิทธิพลต่อการกระทำของคู่ความอื่น ๆ นั้น

^๑119 Me 131, 109 A 490, 9 ALR 521 (from Ibid, p. 647.)

^๒(Sup) 34 Del Ch 312, 103 A 2d 774 (from Ibid, p. 647.)

^๓180 Iowa 1066, 163 NW 608 (from Ibid, p. 648.)

คดี "Woodmen of World Life Inr. Soc. v. Greathouse" การกระทำ หรือความประพฤตินี้ซึ่งสามารถคาดคะเนได้ว่าจะทำให้เข้าใจผิดได้ และมีการเข้าใจผิดขึ้น ฉะนั้น จึงเป็นการเปิดโอกาสที่จะใช้หลัก เกณฑ์กฎหมายปิดปากโดยไม่ต้องพิจารณาถึงเจตนาของผู้กระทำ

อย่างไรก็ตามหลัก เกณฑ์ในข้อนี้ไม่เป็นสาระสำคัญในการที่จะก่อให้เกิดกฎหมายปิดปาก โดยความประพฤตินั้น ในข้อที่ว่า คู่ความที่จะถูกปิดปากนั้นจะต้องมีเจตนาอย่างแท้จริงที่จะ หลอกลวง ฉ้อโกง หรือทำให้เข้าใจผิดและก็ไม่เป็นสิ่งสำคัญเลยที่การกระทำเป็นตัวแทนหรือ ความประพฤตินั้น ๆ จะต้องอาศัย หรืออยู่บนเจตนาที่มุ่งร้ายแต่อย่างใด และสำหรับในเรื่อง เจตนาที่จะมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคลที่ได้ เรียกร้องกฎหมายปิดปากนั้นตามหลักกฎหมาย อเมริกาก็ถือว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีในทุกคดี

สำหรับในบางคดีศาลของอเมริกา นอกจากจะดู เจตนาแล้วยังอาจจะดูในเรื่อง ความจงใจด้วย แต่ก็ไม่ใช่เป็นสาระสำคัญต่อหลักกฎหมายปิดปากมากนัก

๓. จะต้องได้หลอกลวงหรือกระทำโดยทุจริตต่อผู้อื่น โดยที่บางครั้งได้มีการกล่าวกันว่า กฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้ เป็น เรื่องของความชอบธรรม ฉะนั้นจึงได้ทำให้หลักกฎหมาย ปิดปากนี้ได้พัฒนามาสู่หลัก เกณฑ์ในเรื่องการหลอกลวง หรืออาจจะกล่าวได้ว่าหลักกฎหมายปิดปาก โดยความประพฤตินี้เกิดขึ้นจากหลัก เกณฑ์ของการหลอกลวงนี้ ฉะนั้นคู่ความจึงจะถูกกีดกันไม่ให้ กล่าวอ้างในสิทธิตั้ง เติมนินผลที่จะ เกิดมาภายหลังอัน เนื่องจากการกระทำหรือความประพฤตินั้น ซึ่ง เป็นการหลอกลวง หรือเป็นเชิงก่อให้เกิดการหลอกลวงขึ้น ซึ่งมีผลหรือมีอิทธิพลให้บุคคลอื่น เข้าใจผิด และกระทำตามจนเกิดความเสียหายขึ้น เช่นในคดี *Hobbs v. Mclean*^๒ ซึ่งศาล วางหลักไว้ว่า กฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้จะเกิดขึ้น เมื่อมีเจตนาที่จะหลอกลวงไม่ว่าจะ โดยความประพฤตินี้หรือการประกาศของคู่ความที่ถูกปิดปาก และซึ่งทำให้คู่ความอีกฝ่าย เข้าใจผิด

^๑242 ALa 529, 7 So 2d 89 (from Ibid, p. 648.)

^๒117 US 567, 29 L ed 940, 6 Sct 870 (from Ibid, p. 649.)

และเกิดความเสียหายขึ้น

คดี Alexander v. Randall^๑ กฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้มีรากฐานจากหลักเรื่องการหลอกลวงหรือการฉ้อโกง หรือในทางที่เป็น เชิงก่อกำให้เกิดการหลอกลวง และถ้าปราศจากการหลอกลวง เช่นนี้แล้วก็จะไม่เกิดเป็นกฎหมายปิดปากขึ้น

คดี Reed v. Benge^๒ กรณีที่จะถือว่าเป็นการหลอกลวงนั้นก็คือได้ตั้งใจที่จะทำหรือพูดในสิ่งซึ่งขัด หรือตรงข้ามกับความจริง หรือความซื่อสัตย์ หรือซึ่งกระทำไปโดยไม่คำนึงถึงว่าอะไรคือความจริง

คดี Goodwin Tile & Brick Co. v. De Vries^๓ ศาลได้วางหลักไว้ว่าหลักกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินี้จะนำมาใช้เพื่อ เป็นการขัดขวางหรือกีดกันการหลอกลวงหรือที่จะก่อกำให้เกิดการหลอกลวง และความไม่ยุติธรรมทั้งหลาย ซึ่งมีผลทำให้คู่ความนั้น ๆ ไม่สามารถที่จะโต้แย้งการกระทำใด ๆ ของตนเองหรือการกล่าวอ้างใด ๆ ของตนได้

นอกจากนี้ในบางกรณีการปกปิดความจริงก็สามารถที่จะก่อกำให้เกิดกฎหมายปิดปากโดยความประพฤตินั้นได้เช่นเดียวกับการหลอกลวง โดยตามหลักกฎหมายอเมริกาถือว่าการตั้งใจหรือเจตนาปกปิดความจริงนั้นจะก่อกำให้เกิดกฎหมายปิดปากและนอกจากนี้การที่นิ่งเฉยในเมื่อมีหน้าที่ที่จะต้องพูดนั้น ศาลอเมริกาก็ถือว่ามีค่าเหมือนกันกับการปกปิดความจริง ซึ่งก็จะก่อกำให้เกิดกฎหมายปิดปากขึ้นเช่นกัน เช่นในคดี Chemical Nat Bank v. Kellogg^๔ บุคคลใดก็ตามซึ่งปกปิดความจริงในเมื่อกรณีนั้นบังคับให้ต้องกระทำโดยสุจริตและการปฏิบัติที่ยุติธรรมต่อกรที่จะต้องเปิดเผย ฉะนั้นบุคคลนั้นจึงไม่สามารถที่จะกล่าวอ้างข้อเท็จจริงนั้น ๆ ต่อบุคคลที่ได้รับการเสียหายเนื่องจากถูกทำให้เข้าใจผิดโดยความประพฤตินั้น

^๑(Iowa) 133 N.W 2d 124 (from Ibid, p. 650.)

^๒112 KY 810, 66 SW 997 (from Ibid, p. 650.)

^๓234 Iowa 566, 13 NW 2d 310. (from Ibid, p. 650.)

^๔183 NY 92, 75 NE 1103 (from Ibid, p. 651.)

แต่อย่างไรก็ดี ตามหลักกฎหมายของอเมริกาได้มีการตีซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นข้อ
ยกเว้นของหลักทั่วไปก็ได้ คือ

ก. กรณีที่ได้กระทำโดยสุจริต กล่าวคือกฎหมายของอเมริกาถือว่าการกระทำใด
หรือการกล่าวอ้างใด ๆ ถ้าได้ทำไปโดยสุจริต และผลในเรื่องความเสียหายนั้นไม่สามารถที่จะ
มองเห็นล่วงหน้าได้ หรือไม่สามารถคาดล่วงหน้าได้โดยวิธีการคาดคะเนอย่างปกติธรรมดาแล้ว
กรณีเช่นนี้ก็จะไม่เกิดมีกฎหมายปิดปากขึ้น ถึงแม้ว่าจะเกิดความเสียหายต่อบุคคลที่สามก็ตาม

ข. กรณีสำคัญผิด กล่าวคือตามหลักกฎหมายของอเมริกาถือว่าการกระทำใด ๆ
ซึ่งได้กระทำไปโดยสำคัญผิดและโดยสุจริตนั้นจะไม่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปาก ด้วยเหตุนี้จึงได้
ถือกันว่าการกระทำหรือความประพฤติหรือการกล่าวใด ๆ ที่ได้กระทำไปโดยสำคัญผิด และ
สุจริตนั้นไม่ใช่เป็นการกระทำซึ่งเป็นส่วนของการหลอกลวงหรือเป็นการตั้งใจฉ้อฉล หรือเป็น
การทำให้เข้าใจผิด ฉะนั้นจึงไม่เกิดเป็นกฎหมายปิดปากขึ้น เช่นในคดี *Dean v. King*^๑
ศาลกล่าวว่าโดยปกติแล้วกฎหมายปิดปากโดยความประพฤติจะไม่เกิดขึ้น เนื่องจากการสำคัญผิด
อย่างแท้จริงของคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

แต่อย่างไรก็ดี ถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยตั้งใจและโดยเจตนาได้กระทำหรือประพฤติ
อย่างหนึ่งอย่างใด หรือได้กระทำการเป็นตัวแทนในการที่จะชักนำให้บุคคลอื่นได้ เข้ากระทำด้วย
ไม่ว่าจะโดยสัญญา หรือการปฏิบัติต่อกันแล้ว บุคคลนั้น ๆ ย่อมถูกปิดปากไม่สามารถที่จะปฏิเสธ
ความจริงนั้น ๆ ต่อบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการที่ได้เข้ากระทำด้วย ทั้งนี้โดยไม่
คำนึงถึงว่าบุคคลนั้นจะได้กระทำไปโดยสำคัญผิดหรือไม่อย่างใด

^๑22 Ohio St 118 (from Ibid, p. 652.)

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ในเรื่องกฎหมายปิดปากตามหลักกฎหมายของอังกฤษก็มีคดีที่น่าสนใจอยู่เรื่องหนึ่ง คือ

คดี Central London Property Trust, Ltd. V. High Trees House, Ltd. ข้อเท็จจริงได้ความว่า ในเดือนกันยายน ๑๙๓๙ โจทก์ให้จำเลยเช่าห้องพักในอัตรา ๒,๕๐๐ ปอนด์ ต่อปี ซึ่งขณะนั้นห้องพักหาได้ง่ายทั่ว ๆ ไปเพราะว่าอยู่ในระหว่างสงคราม ผู้คนอพยพไปนอกเมือง ในเดือนมกราคม ๑๙๔๐ โจทก์เกรงว่าจำเลยจะออกไปอยู่ห้องพักที่อื่นในราคาต่ำกว่าจึงตกลงเป็นหนังสือลดค่าเช่าเหลือปีละ ๑,๒๕๐ ปอนด์ โดยไม่กำหนดว่าจะใช้อัตราใหม่นี้นานเท่าใด นับแต่นั้นมาจำเลยก็ชำระค่าเช่าในอัตรา ๑,๒๕๐ ปอนด์ต่อปีเรื่อยมา จนกระทั่งในปี ๑๙๔๕ สงครามโลกยุติ ห้องพักกลายเป็นเรื่องหายาก โจทก์จึงขอเก็บค่าเช่าตามอัตราแรกคือ ๒,๕๐๐ ปอนด์ต่อปี และขอคืนบ้านหลังส่วนที่ขาดด้วย ลอร์ด เคนนิง (Lord Denning) ผู้พิพากษาเจ้าของส่วนวนได้วินิจฉัยว่า ข้อตกลงเรื่องค่าเช่าใหม่เป็นข้อตกลงชั่วคราวและสิ้นสุดลงในปี ๑๙๔๕ แต่ไม่มีผลย้อนหลัง ที่ว่าไม่มีผลย้อนหลังนั้นเพราะข้อตกลงใหม่ในปี ๑๙๔๐ ปิดปากโจทก์ไม่ให้อ้างเป็นอย่างอื่น แต่ที่ว่าสิ้นสุดลงในปี ๑๙๔๕ เพราะเป็นข้อตกลงชั่วคราว โดยลอร์ด เคนนิง ถือว่าข้อตกลงใหม่นี้ ไม่มี consideration หรือเหตุในการก่อสัญญา^๑ ในข้อนี้ถือว่าเป็นการนำเอาหลักกฎหมายปิดปากตามหลักของคอมมอนลอว์ และตามหลักความยุติธรรมมาใช้เพื่อให้เห็นว่ามีความต่างกัน

หลักในคดีนี้ ลอร์ด แอชควิท (Lord Asquith) ได้สรุปไว้ว่า สัญญาใดก็ตามที่

๑. ตั้งใจจะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์
๒. ตั้งใจจะให้คู่สัญญายกฝ่ายปฏิบัติตาม
๓. ได้มีการปฏิบัติตามจริง ๆ

ดังนั้นถือว่าข้อสัญญานั้นปิดปากผู้ให้สัญญาหรือผู้เสนอนั้นเอง หลักนี้เป็นกฎหมายปิดปากตามหลักคอมมอนลอว์ แต่ถ้าขาดองค์ประกอบข้อที่ ๓ คือ ได้มีการทำตามสัญญากันจริง ๆ ถือว่าไม่เข้า

^๑Lord Denning, The Discipline of Law London : Butterworths 1979, p. 201.

หลักคอมมอนลอว์ แต่ก็จัดว่าเป็นกฎหมายปิดปากตามหลักอิคิริตี แต่อย่างไรก็ตามมีข้อนำสั่งเกตุหลักข้อที่ ๓ ที่ว่า ต้องมีการปฏิบัติตามจริง ๆ แม้ ลอร์ด แอชคริวจะมีคำอธิบายให้แจ่มแจ้ง แต่ก็เห็นได้จากคำวินิจฉัยของ ลอร์ด เคนนิ่ง ว่า ไม่ใช่เมื่อมีการทำตามสัญญากันจริง ๆ แล้ว จะเป็นการปิดปากตลอดไป แต่จะปิดปากเฉพาะในส่วนที่ได้ทำกันจริง ๆ ส่วนใดที่ยังไม่ทำถือเป็นเรื่องในอนาคต เมื่อผู้ให้สัญญาปฏิเสธและสัญญานั้นก็เกิดขึ้นโดยไม่มี consideration ผู้พันผู้ให้สัญญาก็ปฏิเสธได้ เพราะจะอนุโลมว่าเป็นความผูกพันตามสัญญาไม่ได้ และเป็นการผูกพันตามหลักกฎหมายปิดปากก็ไม่ได้

ลอร์ด เคนนิ่ง วินิจฉัยไว้ในคดีนี้ว่า หลักกฎหมายในคดีนี้ไม่ได้วางหลักใหม่ซึ่งไม่เคยมีมาก่อน หากแต่ป้องกันมิให้บุคคลอ้างสิ่งใดหรือบังคับสิ่งใดที่ไม่เป็นธรรม หลักนี้มีอยู่ว่าเมื่อบุคคลใดโดยอาศัยการกระทำหรือคำพูด เสนอหรือสัญญาต่อผู้อื่นในทางซึ่งกระทบกระเทือนนิติสัมพันธ์เดิม และได้มีการทำตามสัญญานั้นแล้วโดยบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งถือเอาคำพูดหรือการกระทำนั้นว่าเป็นความจริง บุคคลซึ่งให้สัญญานั้นต้องยอมรับและจะปิดพ้อไม่ได้ แม้ว่าข้อตกลงหรือสัญญานั้นมิได้เกิดขึ้นโดยมี consideration อย่างไร หากแต่เกิดขึ้นโดยคำพูดซึ่งยอมปิดปากบุคคลนั้นเอง

ตามหลักคอมมอนลอว์ นั้น บุคคลยอมถูกปิดปากไม่ให้กล่าวอ้างเป็นอย่างอื่น ถ้าได้มีการกระทำอย่างใดเกิดขึ้น แต่สำหรับสิ่งที่ยังไม่ได้มีการทำให้เกิดขึ้นหรือ เรื่องในอนาคตนั้น ย่อมไม่มีการปิดปากอันถือว่าเป็นหลัก Promissory Estoppel หรือว่า Quasi Estoppel อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ไม่สู้จะมีปัญหาตามกฎหมายไทยมากนัก เพราะว่าการเกิดสัญญาตามกฎหมายไทยไม่ต้องอาศัย consideration และการที่ตกลงเรื่องค่าเช่าใหม่ก็เป็นการตกลงใหม่ในเรื่องค่าเช่าที่ตนเองซึ่งคู่สัญญาย่อมมีสิทธิทำได้ และผูกพันคู่สัญญาตลอดไป และเมื่อมีปัญหาขัดแย้งระหว่างสัญญาเก่าและสัญญาใหม่ ก็ต้องนำมาตรา ๔๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเข้ามาปรับ ประกอบกับบทบัญญัติว่าด้วยความสมบูรณ์ของสัญญา เช่น สัญญาเดิมทำถูกต้องตามแบบแต่สัญญาใหม่ทำผิดแบบ ก็ต้องถือว่าสัญญาเดิมใช้ได้ สัญญาเดิมมีหลักฐานเป็นหนังสือในกรณีที่กฎหมายต้องการหลักฐานการฟ้องคดีเป็นหนังสือ ถ้าสัญญาใหม่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือในกรณีที่กฎหมายต้องการหลักฐานการฟ้องคดีเป็นหนังสือ ก็จะใช้สัญญาใหม่ไม่ได้ และจะนำพยานบุคคลมาสืบแก้ไขเพิ่มเติมสัญญาเดิมก็ไม่ได้ ซึ่งตามกฎหมายไทยจะวินิจฉัยไปตามหลักเช่นว่านี้

อย่างไรก็ตาม คดี High Trees นี้ ก็ทำให้เกิดปัญหาน่าคิดว่าถ้าเกิดกรณีคล้าย ๆ กันขึ้น กฎหมายไทยจะให้คำตอบอย่างไรจึงจะเป็นการถูกต้องและยุติธรรม เช่น เดิม ก. ทำสัญญาเช่าบ้าน กับ ข. มีหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือลงลายมือชื่อทั้ง ก. และ ข. อัตราค่าเช่าเดือนละ ๒,๐๐๐ บาท ต่อมาจะโดยเหตุใดก็ตาม ก. ตกลงกับ ข. ด้วยวาทจาลดค่าเช่าเหลือเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท ข. ตกลงด้วยและได้ชำระค่าเช่าตามอัตราใหม่ตลอดมา ครั้นเวลาผ่านไป ก. จะกลับมาเรียกร้องให้ ข. ชำระค่าเช่าให้ครบได้หรือไม่ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการเรียกย้อนหลังหรือเรียกสำหรับคราวต่อไปก็ตาม

เรื่องนี้ถ้าจะกล่าวตามหลักกฎหมายปิดปากของอังกฤษแล้ว หลักในคดี High Trees และคดี Charles Rickards Ltd. v. Oppenheim^๑ ซึ่งเป็นคดีที่มาภายหลังและเป็นการขยายหลักในคดี High Trees ออกไปอีกว่า แม้จะเป็นสัญญาที่ไม่ครบรูปหรือสมบูรณ์ เช่น ขาด Consideration แต่เป็นเพียงคำมั่นหรือคำเสนอ ก็ปิดปากได้ ถ้าถือตามคดีดังกล่าวนี้ ศาลอังกฤษคงจะถือว่าข้อตกลงด้วยวาจาซึ่งมีการกระทำประกอบด้วย คือ มีการชำระค่าเช่าอัตราใหม่กันไปแล้วย่อมเป็นการปิดปาก ก. แต่ตามกฎหมายไทยหลักเช่นว่านี้นำมาใช้ไม่ได้ เพราะการยอมให้ ข. กล่าวอ้างเรื่องค่าเช่าตามอัตราใหม่ก็คือการกล่าวอ้างแก้ไขเพิ่มเติมพยาน เอกสารนั่นเอง อันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๔๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและจะถือว่า ก. ทำการโดยไม่สุจริตก็ได้ เพราะมาตรา ๔๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นบทคัดค้านหรือกฎหมายปิดปากโดยสิ้นเชิง การที่ ข. จะกล่าวอ้างว่า ก. ไม่สุจริตก็ต้องอ้างเรื่องการตกลงครั้งใหม่ซึ่งก็ต้องห้ามตามมาตรา ๔๔ เสียก่อนตั้งแต่แรกแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าไม่มีทางที่จะนำไปสู่ประเด็นเรื่องความทุจริตหรือไม่สุจริตของ ก. ได้เลย

หลักที่กล่าวมานี้ทำให้สมมติฐานที่ให้ไว้แต่ต้นชัดเจนขึ้นว่า การอ้างเรื่องกฎหมายปิดปากในประเทศที่ไม่ได้ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร เช่น อังกฤษและอเมริกา กับประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร เช่น ฝรั่งเศสและเยอรมัน หรือแม้แต่ประเทศไทยแตกต่างกัน ในประเทศที่ไม่ได้ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมควรห้ามฝ่ายหนึ่งอ้าง

หรือควรปิดปาก คู่ความฝ่ายหนึ่งก็จะยกหลักกฎหมายปิดปากขึ้นเป็นเหตุผลในคดี อันเป็นการยืดหยุ่น
ไม่ว่าในเรื่องสัญญา มรดก ละเมิด หรือวิธีพิจารณาความก็ตาม แต่ในประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์
อักษร ศาลจะไม่อ้างหลักกฎหมายปิดปากเพื่อตัดสิทธิหรือตัดโอกาสของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากแต่
ศาลจะยกเอาบทมาตราขึ้นอ้าง ดังที่ อาจารย์ สอาด นารีเจริญ ได้เคยอธิบายไว้และผู้เขียน
เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งว่า "ในเรื่องหลักกฎหมายปิดปากเป็นหลักกฎหมายอังกฤษ ถ้านำมาใช้ใน
กฎหมายไทยก็จะถูกถามว่ามีกฎหมายไหนมาปิดปาก ซึ่งจะต้องอ้างกฎหมายมาตรง ๆ จะให้แพ้หรือ
ชนะจะต้องอ้างหลักกฎหมายของเราขึ้นว่ากัน"^๑

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

^๑หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๒/๒๔๔๑, หน้า ๑๒๔.

การกล่าวอ้างกฎหมายปิดปากในศาล

ในปัจจุบันนี้ตามหลักกฎหมายของประเทศคอมมอนลอว์แล้ว ได้ยึดถือกันเป็นหลักทั่ว ๆ ไปว่าคู่ความฝ่ายที่ได้รับประโยชน์จากกฎหมายปิดปาก (Estoppel) นั้นจะต้องกล่าวอ้างหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้โดยชัดแจ้ง และเจาะจง หากมีโอกาสที่จะกระทำได้ มิฉะนั้นจะถือว่าคู่ความนั้นสละประโยชน์ของกฎหมายปิดปาก^๑ จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ ศาลจึงถือเป็นหลักว่า กฎหมายปิดปากนี้จะต้องกล่าวอ้าง เป็นข้อต่อสู้ไว้อย่างชัดแจ้งและเจาะจง หากต่อสู้ไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่เจาะจงแล้ว ก็จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้หรือนำสืบประกอบคำให้การ เช่นนั้นในภายหลังไม่ได้ และหรือจะยกขึ้นเป็นข้อหักล้างพยานของฝ่ายตรงข้ามในภายหลังไม่ได้

นอกจากนี้หลักเกณฑ์ที่ว่ากฎหมายปิดปากนี้จะต้องยกขึ้น เป็นข้อต่อสู้อย่างชัดแจ้งนี้ใช้กับคู่ความทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นคำให้การของจำเลย หรือคำฟ้องของโจทก์ หรือในคำโต้แย้งคำให้การ กล่าวคือ ศาลถือเป็นหลักว่า ศาลไม่มีอำนาจหยิบยกเรื่องกฎหมายปิดปากขึ้นวินิจฉัย หากไม่มีคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้าง และในบางศาลก็ถือหลักว่า ไม่เป็นการผูกมัดศาลที่จะต้องหยิบยกเรื่องกฎหมายปิดปากขึ้นพิจารณา เว้นแต่คู่ความจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้

สำหรับในยุคแรก ๆ หรือสมัยแรก ๆ นั้น ตามกฎหมายของประเทศคอมมอนลอว์ ถือหลักว่ากฎหมายปิดปากไม่จำเป็นต้องยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้อย่างชัดแจ้ง ซึ่งหลักนี้ในปัจจุบันก็ยังมิบางศาลยึดถืออยู่ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้แม้แต่ศาลที่ยึดถือหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ ในบางกรณีก็พิจารณาว่าจะต้องยกกฎหมายปิดปากขึ้น เป็นข้อต่อสู้ไว้โดยชัดแจ้ง

แต่อย่างไรก็ดี หลักที่ว่ากฎหมายปิดปากจะต้องยกขึ้น เป็นข้อต่อสู้โดยชัดแจ้งนั้น ก็มีข้อยกเว้นอยู่บางประการ คือ

๑. ถ้าคู่ความที่กล่าวอ้างกฎหมายปิดปาก ไม่สามารถหรือไม่มีโอกาสที่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้ตั้งแต่แรก คู่ความฝ่ายนั้นอาจนำสืบถึงกฎหมายปิดปากดังกล่าวในระหว่างการพิจารณาได้

^๑Gilemer V. Poindexter (US) 10 How 257, 13 Ltd 411. (from American Jurisprudence, Volume 28. p. 802.)

โดยมีผลเท่ากับว่าได้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ไว้ตั้งแต่แรก และนอกจากนี้คู่ความที่กล่าวอ้างได้ยกกฎหมายปิดปากประเภทหนึ่งขึ้นเป็นข้อต่อสู้ไว้ ก็อาจนำสืบพิสูจน์ถึงกฎหมายปิดปากอีกประเภทหนึ่งได้ ถ้าหากว่าคู่ความดังกล่าวไม่มีโอกาสยกกฎหมายปิดปากประเภทที่ต้องการพิสูจน์ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ตั้งแต่แรก

๒. หากว่ากฎหมายปิดปากปรากฏอยู่ในข้อต่อสู้ของคู่ความฝ่ายหนึ่งแล้ว คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่จำเป็นต้องยกกฎหมายปิดปากนั้นขึ้นเป็นข้อต่อสู้โดยชัดแจ้งอีก^๑ และข้อยกเว้นดังกล่าวนี้ คลุมไปถึงกรณีที่มีได้มีการกล่าวอ้างกฎหมายปิดปากเป็นข้อต่อสู้ไว้โดยแจ้งชัด แต่ถ้าหากข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากนั้นปรากฏอยู่ในคำฟ้องและคำให้การ ซึ่งเพียงแค่อ่านประกอบกันหรือรวมกันแล้วให้รู้เรื่องว่ามีข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากก็ใช้ได้ ซึ่งคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจกล่าวอ้างกฎหมายปิดปากนั้นเป็นประโยชน์แก่ตนในระหว่างพิจารณาก็ได้

๓. ข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากปรากฏอยู่ในข้อตกลงของคู่ความในระหว่างพิจารณา

๔. หากข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากนั้น ปรากฏอยู่ในพยานหลักฐานที่จำเลยนำสืบโต้แย้งคำฟ้อง และศาลยอมรับพยานหลักฐานนั้นดังนี้ ศาลอาจหยิบยกกฎหมายปิดปากขึ้นพิจารณาไปโดยไม่จำเป็นต้องมีการยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ไว้ก่อน

๕. ข้อยกเว้นนี้บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ตราไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบางมาตราโดยเฉพาะ

๖. หากข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดกฎหมายปิดปากปรากฏจากพยานหลักฐานของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในระหว่างการพิจารณา โดยไม่มีผู้ใดคัดค้าน ก็สามารถหยิบยกกฎหมายปิดปากนั้นขึ้นเป็นประโยชน์ได้

^๑Schneck V. Mutual Service, Casualty Ins. Co. 18 Wis. 2d 566, 119 NW 2d. (from American Jurisprudence, Volume 28. p. 812.)